

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

18^e JAARGANG

WOENSDAG 14 JUNI 1933

No. 911

NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT.

Curatoren: Mr. G. Vissering, Voorzitter; Ir. A. Plate, Onder-
Voorzitter; C. H. van der Leeuw, Penningmeester; Mr. W.
M. van Lanschot; Mr. L. J. A. Trip; E. D. van Walree.
Directeuren: Prof. Mr. F. de Vries; Prof. Dr. N. J. Polak;
Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart, Directeur-Secretaris

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES:

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van
Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. N. J.
Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welden
Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbins; Jan Schilthuis;
Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.

Redacteur-Secretaris: Dr. H. M. H. A. van der Valk.

Secretariaat: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnemens
volgens tarief. Administratie van abonnementen en adver-
tenties: Nijgh & van Ditmar N.V., Uitgevers, Rotterdam
Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en giro-rekening No
145192.

14 JUNI 1933.

De geldmarkt werd gedurende deze berichtswEEK geleidelijk aan iets ruimer. Het aanbod van geld was echter niet zeer belangrijk, zoodat de daling van de rentenoteeringen geen grooten omvang aannam. Particulier disconto liep van $1\frac{15}{16}$ pCt. tot $1\frac{1}{2}$ pCt. terug; callgeld daalde van $1\frac{1}{2}$ tot 1 pCt. De prolongatierente bleef aanvankelijk nog de sedert eenige weken gebruikelijke 2 pCt. noteeren. Gisteren werd deze echter op $1\frac{1}{2}$ pCt. teruggebracht.

* *

Blijkens den weekstaat van De Nederlandsche Bank nam de binnenlandsche credietgeving met f 3,8 miljoen af; de post binnenlandsche wissels daalde met f 518.000 en de post beleeningen met f 3,3 miljoen. Het bedrag aan papier op het buitenland bleef op gelijke hoogte; de diverse rekeningen onder de activa stegen met f 216.000.

De goudvoorraad blijkt deze week met f 3,2 miljoen te zijn afgenomen. De voorraad zilver vermeerderde daarentegen met f 617.000.

Onder de passiva der Bank vertoont de biljetten-circulatie een inkrimping van f 16,8 miljoen. De saldi in rekening-courant stegen met f 10,6 miljoen, welke toeneming ongeveer gelijkelijk over de samenstellende posten, het tegoed van het Rijk en de saldi van anderen, is verdeeld. Het beschikbaar metaal-saldo verminderde met f 88.000; het dekkingspercentage is op nagenoeg 80 pCt. blijven staan.

* *

De Dollar is gedurende de afgelopen week flauw gebleven. Het schijnt, dat de druk op den Dollar-koers wel hoofdzakelijk van Amerika zelf uitgaat. De noteering is hier van $2.09\frac{1}{2}$ op $2.00\frac{1}{2}$ teruggelopen. Gisteren, tegen het einde der markt, ontstond er weder eenige vraag, waardoor de koers tot 2.03 kon verbeteren. In Londen is de Dollar van $4.01\frac{1}{2}$ op 4.18 teruggelopen; slot 4.15 . Ponden veranderden

hier maar weinig; geopend op $8.41\frac{1}{2}$, kwam er eerst een inzinking tot $8.36\frac{1}{2}$; spoedig kon het Pond zich weder herstellen en bleef de noteering zich rond de 8.40 bewegen; slot 8.42 . Marken zijn aanvankelijk van 57.85 op 57.40 teruggevallen om tenslotte weder tot $58.17\frac{1}{2}$ te verbeteren. Veel vraag is er de laatste dagen naar Registermarken; waar er tot voor kort nog met een disagio van ca. 25 pCt. werd afgegeven. kan men nu nauwelijks nog met ca. 17 pCt. krijgen. De Fransche Franc schommelde rond de $9.78\frac{1}{2}$. De Zwitsersche Franc veranderde maar weinig: $48.02\frac{1}{2}$. Belga's, die in het eerst weinig neiging tot verandering toonden, verbeterden gisteren van 34.63 tot 34.72 . Lires eerder wat beter: 12.95 . Peseta's onveranderd ca. $21.22\frac{1}{2}$. De Noordelijke koersen zonder veel verandering: Kopenhagen 37.55 , Oslo 42.50 , Stockholm 43.35 . Canadeesche Dollars lager 1.84 .

Op de termijnmarkt waren Ponden op één- en drie maanden wederom zeer gezocht; zij noteerden tenslotte 3 en $9\frac{1}{2}$ cent agio. Waar de banken hier te lande er op staan, dat aan de termijnzaken in vreemde valuta een commerciële transactie ten grondslag ligt, zijn er in het buitenland voor termijn-transacties Guldens tegen Ponden twee noteeringen, één voor de zaken *met*, en één voor de zaken *zonder* clause. Voor driemaands Guldens — zonder verklaring — bedroeg het déport gisteren in Londen ca. 15 c. Dollars op één- en drie maanden. Dollars op termijn waren wat meer gezocht; één-maands noteerde ca. *pari*, drie-maands $\frac{3}{8}$ c. report. Fransche Francs 2 resp. 6 cent opgeld.

Op de goudmarkt waren de omzetten wat grooter. Baren noteerden f 1655, Sovereigns $12.32\frac{1}{2}$, Eagles $2.52\frac{1}{2}$.

LONDEN, 12 JUNI 1933.

Geld was ook verleden week onveranderd gemakkelijk. Het namiddaggeld wordt afgedaan tegen $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ pCt. en is dikwijls moeilijk te plaatsen, zelfs tegen die lage koersen.

Disconto werd tegen het einde der week iets vaster, daar de groote banken geen gereede koopers waren van wissels. Drie-maands bankaccepten noteeren $\frac{7}{16}$ — $\frac{1}{2}$ pCt. De nieuwe schatkistpromessen werden even boven $\frac{11}{32}$ pCt. toegewezen, dus ook een fractie duurder dan bij de vorige inschrijving.

Op de deviezenmarkt is een scherpe daling in de waarde van den Dollar te constateeren. Heden viel de prijs verder tot 4.21 , herstelde zich echter later weder tot $4.14\frac{1}{2}$. Guldens vrijwel onveranderd op $8.41\frac{1}{2}$.

De wereldconferentie is nu geopend en men wacht af of daar iets van betekenis tot stand gebracht kan worden. Ter conferentie werd vanmiddag bevestigd, dat Engeland op 15 Juni geen betaling aan Amerika zal doen, maar eerst hierover met de Amerikaanse afgevaardigden van gedachten wil wisselen.

MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE
VOOR DE RIJNVAART.VERSLAG VAN DE WERKZAAMHEDEN DER COM-
MISSIE GEDURENDE HET JAAR 1932.*Administratieve zaken.**Centrale Commissie.*a) *Samenstelling.*

De heer Rossetti, Commissaris voor Italië, aangewezen voor een anderen post, is vervangen door Graaf A. Martin Franklin. Aan het einde van het jaar 1932 was de Commissie dus als volgt samengesteld:

Voorzitter: de heer Jean Gout.

Commissarissen:

Het Duitsche Rijk en de Duitsche Oeverstaten:
de H.H. Seeliger (Commissaris voor Beieren), Peters (Commissaris voor Pruisen), Fuchs (Commissaris voor Baden), Ickes (Commissaris voor Hessen).

Adj.-Commissaris: de heer Greuling.

België: de H.H. Brunet en de Ruelle.

Frankrijk: de H.H. Albert Mahieu, Silvain Dreyfus, Basdevant en Herrenschmidt.

Engeland: Sir John Baldwin.

Italië: Graaf A. Martin Franklin en de heer Sinigalia.

Nederland: de H.H. Kröller, Schlingemann, Bruins.

Zwitserland: de H.H. Herold en J. Vallotton.

Het Secretariaat was aan het einde van 1932 als volgt samengesteld:

Secretaris-Generaal: de heer Hostie (Belg).

Adj.-Secretaris-Generaal: de heer Charguéraud Hartmann (Franschman).

Leden van het Secretariaat: de H.H. de l'Espinas (Nederlander) en Schwarzenberger (Duitscher).

Secretaris-Archivaris: de heer Walther (Zwitsers).

De inspecteurs voor de scheepvaart zijn:

voor het Zwitsersche district: de heer Moor „Kantonsingenieur” te Bazel,

voor het district IA, Fransch-Zwitsersche grens tot den mond van de Lauter: de heer Montigny, op 1 April benoemd tot „Inspecteur-Général des Ponts et Chaussées” te Parijs, is van dien datum af vervangen door den heer Callet, „Ingénieur des Ponts et Chaussées” te Straatsburg,

voor het district IB, rechteroever K.M. 182.070, Badensch telling (tegenover den mond van de Lauter) tot de Badensch-Hessische grens: de heer Baer, „Oberbaurat” te Mannheim,

voor het district II, linkeroever: van den mond van de Lauter tot dien van de Nahe; rechteroever: van de Badensch-Hessische grens tot K.M. 27,4, Pruisische telling, beneden Rudesheim: de heer Häusel, „Oberbaurat” te Mainz,

voor het district III, van den mond van de Nahe tot de Duitsch-Nederlandsche grens: de heer Gelinsky, „Oberbaurat” te Koblenz,

voor het district IV, de Nederlandsche wateren: de heer Dittlinger, te 's-Gravenhage.

b) *Vergaderingen van de Commissie en van Comité's.*

De Centrale Commissie heeft in 1932 twee zittingen gehouden: de eerste in April en de tweede in November.

Drie Comité's van de Commissie hebben in 1932 vergaderd. Een Comité van juristen is in Januari bijegekomen onder voorzitterschap van den heer de Ruelle, Commissaris voor België, om de werkzaamheden van de herziening van Mannheim, wat betreft de Rijnvaartrechtbanken, voor te bereiden. In Maart heeft een Comité van deskundigen op fiscaal gebied onder voorzitterschap van den heer Bruins, Commissaris voor Nederland, vergaderd, eveneens om de werkzaamheden van de herziening van Mannheim voor te bereiden. Ten slotte heeft een Comité van ingenieurs, belast met de voorbereidende studie voor de herziening van den gelijkwaardigen waterstand 1923, onder voorzitterschap van den heer Schlingemann, Commissaris voor Nederland, vergaderd in October.

Acte van Mannheim.

De Acte van Mannheim is in 1932 niet gewijzigd.

De Commissie heeft de werkzaamheden betreffende de herziening van deze Acte gedurende de twee zittingen voortgezet en in eerste lezing beëindigd.

Reglementaire bepalingen.

Een wijziging van de bepalingen omtrent de commissies van deskundigen voor de Rijnvaart en omtrent de Rijn-schippers- en scheepspatenten (art. 8 en 33 en het model van het Rijnschipperspatent) en twee wijzigingen van het

INHOUD.

Blz.

Mededeelingen van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart 468

DE INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL EN DE HANDELSPOLITIEK door *Mr. A. N. Molenaar* 470

Voorstellen tot hervorming van het Nederlandsche bankwezen door *Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart* 472

De daling der kleinhandelsprijzen gedurende het laatste drietal jaren door *Dr. K. Claeys* 475

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:

De economische mogelijkheden voor een her-agrarisatie van Duitschland door *M. Brutzkus* 478

AANTEKENINGEN:

Resultaat van de rondvraag van de Internationale Vereniging voor de Suikerstatistiek 480

MAANDCIJFERS:

Hypotheekrente in Nederland 480

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN ..... 481—486

Geldkoersen. — Wisselkoersen. — Bankstaten. — Goederenhandel.

Rijnvaartpolitiereglement en wel een wijziging van Par. 22, cijfer 1 en een van Par. 32, cijfer 2, hebben in 1932 plaats gehad (zie verder onder nautische zaken).

Jaarverslag van de Commissie.

Het jaarverslag van de Commissie voor het jaar 1931 is bewerkt onder toezicht van het permanente comité voor het jaarverslag, samengesteld uit de H.H. Ickes, Voorzitter, Herrenschmidt en Schlingemann, Leden. Het kwam tegen het einde van 1932 gereed.

Conferenties en vergaderingen, waar de Commissie vertegenwoordigd was.

Naar aanleiding van een tot de Centrale Commissie gericht uitnodiging van de „Société de l'Energie électrique du Rhin” te Mulhausen, hebben het Bureau en verschillende leden van de Commissie de inwijding door den President van de Fransche Republiek van het Kembser gedeelte van het „Canal d'Alsace” op 9 October bijgewoond.

Bovendien was de Commissie vertegenwoordigd bij de 26e vergadering van de „Association de la Navigation sur le Rhin supérieur” te Bazel.

Technische zaken.

Brug tusschen Maxau en Maximiliansau.

In de zitting van November 1927 had de Commissie het ontwerp van een vaste brug tusschen Maxau en Maximiliansau, ter vervanging van de bestaande schipbrug, goedgekeurd (zie verslag over het jaar 1927).

In verband met wijzigingen in het tracé der toegangswegen is de ligging der ontworpen brug echter 330 M. bovenwaarts verplaatst.

Het nieuwe aan de Commissie voorgelegde ontwerp is door een sub-commissie, onder voorzitterschap van den heer Schlingemann, Commissaris voor Nederland, onderzocht. Deze Commissie heeft vastgesteld, dat het nieuwe ontwerp dezelfde doorvaarthoogte en openingen van dezelfde afmetingen als het vroegere ontwerp inhield, dat bij de nieuwe bouwplaats het vaarwater zich eveneens langs den linkeroever van den Rijn bevindt en dat dus de doorvaart van de brug ten opzichte van het vaarwater niet veranderd was.

Daar de maatregelen, welke de Duitsche Regeering zich voorstelt aan de uitvoerders voor te schrijven ten aanzien van de uitvoering der werken, dezelfde zijn als die, welke de Commissie in 1927 als doelmatig heeft beschouwd, hebben de leden van de sub-commissie geen bedenkingen tegen het nieuwe ontwerp gemaakt. De Centrale Commissie heeft in de zitting van April 1932 vastgesteld, dat tegen het ontwerp uit het oogpunt van de scheepvaart en vlotvaart geen bezwaar bestaat.

Vluchthavens.

In 1929 (zie het verslag over het jaar) heeft de Commissie nota genomen van de mededeelingen der Duitsche

Regering, dat, gezien de steeds groeiende ontwikkeling der scheepvaart met tankschepen, maatregelen bestudeerd werden om eventueel de overwintering voor dergelijke schepen mogelijk te maken.

In de April-zitting 1932 heeft de Commissie met vol-doening vastgesteld, dat, tengevolge van het onderzoek der Duitse Regering, in verschillende Duitse Rijnhavens, nl. in Rüdeshelm, Neuss en Duisburg, gedeelten van de havenkommen voor het overwinteren van tankschepen zijn aangewezen.

Herziening van den gelijkwaardigen waterstand 1923.

In het vorige verslag was vermeld, dat de Commissie besloten had de herziening van den gelijkwaardigen waterstand 1923 ter hand te nemen en dat voor dat doel een technisch Comité onder voorzitterschap van den heer Schlingemann, Commissaris voor Nederland, belast was om het vraagstuk te bestudeeren en een rapport aan de Commissie uit te brengen. Op de basis van het rapport van dit Comité heeft de Commissie in de November-zitting, een nieuwen gelijkwaardigen waterstand vastgesteld, welke overeenkomt met den gemiddelden toestand van den stroom gedurende het vijfjarige tijdvak 1926/1930. De aan de verschillende peilschalen aangenomen waterstanden komen overeen met de afvoeren, welke in het tijdvak 1906/1930 gemiddeld gedurende 20 ijsvrije dagen per jaar niet werden bereikt. Hier volgen eenige waterstanden van de Gl. W. 1932¹⁾ aan enkele peilschalen, waarbij de Gl. W. 1923 tusschen haakjes geplaatst zijn.

Bazel	—37 (13)	Kaub	108 (144)
Straatsburg	148 (191)	Keulen	61 (127)
Maxau	316 (342)	Ruhrort	—64 (31)
Mannheim	184 (230)	Nijmegen	691 (773)

Bruggen van Straatsburg/Kehl en van Huningen.

De Commissie heeft in de tweede zitting kennis genomen van den stand van het vraagstuk der verhooging van de bruggen van Straatsburg/Kehl en van Huningen.

Verbetering van den Rijn tusschen Bazel en Straatsburg.

De Commissie heeft in de tweede zitting eveneens kennis genomen van den stand der werkzaamheden voor de verbetering van den Rijn tusschen Bazel en Straatsburg.

Blijkens de verklaringen der Fransche commissarissen is, wat de stuw betreft, het eenige waterbouwkundige werk, dat nog uitgevoerd moest worden, de bouw van den drempel in de derde opening, gerekend van den linkeroever, tusschen de voltooide damwanden. Van de mechanische en electriche inrichting moesten de schuiven en de lieren van de derde en vierde opening nog worden gemonteerd. De oeverbekledingen waren bijna voltooid, evenals de afwateringskanalen. De inrichtingen voor waterafvoer op de beide oevers waren voltooid, met uitzondering van de mechanische en electriche installaties van de pompstations.

Het kanaal was geheel voltooid.

De sluisen waren gereed. Van de krachtcentrale was het bouwwerk beëindigd, evenals de eerste groepen turbines; de montage der drie andere groepen was in uitvoering. De electriche installaties waren bijna voltooid.

Het kanaal is op 1 Mei 1932 voor de scheepvaart geopend; de opstuwing is op 1 Juli begonnen; op 23 Augustus werd de voorloopige stand van 240 M. + N.N. bereikt. In het begin van December 1932 werd hiermede voortgegaan tot het definitieve stuwpeil werd bereikt. De twee eerste groepen turbines van de krachtcentrale zijn op 1 October in dienst gesteld.

Blijkens mededeeling van den Zwitserschen Commissaris werd met de normalisatiewerken geregeld voortgegaan en werd het programma voor het tweede jaar door de bouwcommissie goedgekeurd. Dank zij den lagen waterstand van den Rijn heeft men kunnen beginnen met het afwerken der kribben en met het bouwen van enkele strekdammen, welke werkzaamheden niet in het programma van het eerste jaar waren opgenomen. Op enkele genormaliseerde gedeelten kan een verbetering van het vaarwater worden waargenomen.

Werken uitgevoerd in den Rijn en in de havens gedurende 1932.

Evenals in vorige jaren heeft de Commissie de staten ontvangen van de werken uitgevoerd in den Rijn en in de havens, mededeelingen, welke in het jaarverslag vermeld worden.

¹⁾ Het nieuwe vergelijkingspeil heeft in Nederland den naam O.L.R. (1926—1930) ontvangen.

Nautische zaken.

Reglement op het verstrekken van Rijnschipperspatenten.

De Commissie heeft in 1932 een wijziging aangebracht in het reglement op het verstrekken van schipperspatenten, teneinde aan de schippers van vaartuigen, voorzien van hulpmotoren, het verkrijgen van een schipperspatent te vergemakkelijken.

Blijkens de nieuwe bepalingen zijn vaartuigen met hulpmotor in dezelfde categorie ondergebracht als vaartuigen niet voorzien van eigen beweegkracht.

Voortaan zijn schippers, die dergelijke vaartuigen besturen, niet meer onderworpen aan de strengere voorwaarden wat leeftijd en praktijk betreft, welke voor aanvragers van patenten voor vaartuigen voorzien van eigen beweegkracht gelden.

Artikel 8 der bepalingen omtrent de commissies van deskundigen voor de Rijnvaart, evenals het model van het Rijnschipperspatent, zijn in dezen zin gewijzigd.

Bovendien is aan artikel 8 een nieuw lid toegevoegd, dat nader omschrijft wat onder vaartuigen met hulpmotor wordt verstaan. Het zijn motorvaartuigen, welke noch gebruikt worden om te sleepen, noch waarmede het vervoer van reizigers als bedrijf wordt uitgeoefend; waarbij de bediening van den motor van de standplaats van den bestuurder af kan geschieden en waarvan de motor alleen wordt gebruikt ter verhooging van de bestuurbareid van het vaartuig, of om het kleine verplaatsingen te doen ondergaan.

Aan artikel 33 is een nieuw lid toegevoegd, bepalende, dat de patenten vóór 1 Augustus 1932 verstrekt voor het besturen van een vaartuig niet voorzien van eigen beweegkracht eveneens geldig zijn voor het besturen van een vaartuig met hulpmotor.

De wijzigingen zijn met ingang van 1 Augustus 1932 in werking getreden.

Rijnvaartpolitierglement, No. 7: Voorschriften bij hoog waterstand. (Par. 22, cijfer 1)

Zooals vermeld in het vorige verslag, was de waterstand van 5 M. aan de peilschaal te Straatsburg, genoemd in par. 22, cijfer 1, vervangen door een waterstand, overeenkomende met dien van 3 M. aan de peilschaal te Bazel; daar deze peilschaal den invloed zou ondergaan van de opstuwing door de stuw bij Kembs, zou deze peilschaal door een andere vervangen moeten worden.

De Commissie heeft in de tweede zitting van 1932 besloten, met het oog op de lengte van het riviervak Bazel—Straatsburg en de veranderingen, waaraan het regiem op dit vak onderhevig is, twee peilschalen aan te nemen en wel een te Rheinfelden voor het vak tusschen Bazel en Neuenburg en een te Breisach voor het vak tusschen Neuenburg en Straatsburg. De eerste zin van par. 22, cijfer 1 wordt dan als volgt gewijzigd:

„Tusschen Bazel en Neuenburg is de vaart verboden bij een waterstand van meer dan 4.65 M. aan de peilschaal te Rheinfelden. Tusschen Neuenburg en Straatsburg is de vaart verboden bij een waterstand van meer dan 4.20 M. aan de peilschaal te Breisach.”

Deze wijziging is in werking getreden met ingang van 1 Januari 1933.

Rijnvaartpolitierglement. — Breedte en lengte der vloten. (Par. 32, cijfer 2).

Tengevolge der normalisatiewerken in den Neder-Rijn is de breedte van het laagwaterbed beneden de splitsing van den IJssel tot 100 M. verminderd. Daardoor moesten de grootste toegelaten breedte en lengte der vloten op het riviervak tusschen de splitsing van den Neder-Rijn en den IJssel eenerzijds en Vreeswijk anderzijds verminderd worden. Op dit vak is de breedte van 47 M. op 28 M., de lengte van 220 M. op 160 M. gebracht.

Deze wijziging is met ingang van 1 Mei 1933 in werking getreden.

Minimum-bemanning der Rijnschepen.

De Commissie heeft in de eerste zitting kennis genomen van de in 1931 toegestane afwijkingen van het reglement op de minimum-bemanning van Rijnschepen.

Economische zaken.

Doaneregeling op het kanaal van Kembs.

In het vorige verslag is vermeld, dat het reglement betreffende de doaneregeling op het kanaal van Kembs, zooals deze was uiteengezet in een nota van de Fransche Delegatie, van welke nota de Commissie onder voorbehoud van de beginselkwestie kennis had genomen, alsmede eventuele overeenkomsten tusschen de douaneadministraties ten aanzien van deze kwestie, zoo spoedig

mogelijk ter kennis van de Commissie gebracht zouden worden.

In de eerste zitting van 1932 heeft de Commissie, ter uitvoering van het bovengenoemde besluit, kennis genomen van het door de Fransche en Zwitsersche douane-administraties gezamenlijk vastgestelde reglement ten aanzien van het douanestelsel van het kanaal van Kembs. De Commissie heeft geen bezwaar gemaakt tegen het in werking treden van dit reglement, zonder zich uit te spreken over eenige rechts- of beginselvraag. Iedere Delegatie kan het punt opnieuw aan de orde stellen in het licht der ervaring en het is wel te verstaan, dat, indien de behoefte der scheepvaart de uitbreiding van het stelsel noodig maakt voor vaartuigen, afkomstig van andere havens dan Bazel, de bevoegde douane-administraties tot overeenstemming zullen komen betreffende een toepasselijk reglement. De overeengekomen bepalingen komen in hoofdzaak hierop neer: Elke schipper, die op het kanaal van Kembs vaart, moet zijn manifest kosteloos door de bevoegde douane laten viseeren; het visum wordt geplaatst onmiddellijk achter het laatste artikel van de lading, teneinde te beletten, dat er nog iets aan wordt toegevoegd. Het visum wordt bij de afvaart geplaatst door de Zwitsersche douane te Bazel en bij de opvaart door de Fransche douane aan de sluis te Kembs. De Fransche douane onderzoekt noch de lading, noch de reizigers of bagage en hare bemoeiing brengt voor den schipper geen verplichting mede zijn schip te verlaten; bovendien heeft de formaliteit van het aanbrengen van het visum geen enkel oponthoud voor de scheepvaart tengevolge. Bovendien wordt de schipper noch bij de opvaart, noch bij de afvaart aan eenige controle van de Fransche douane onderworpen, behalve bij onderbreking van de reis, tengevolge van overmacht of bij poging tot fraude. Het lossen, het overladen of het aan land brengen van goederen is verboden. Tenslotte bevat het reglement nog maatregelen, welke de schippers moeten nemen in geval van overmacht.

Belasting op radiotoestellen aan boord van Rijnschepen.

Het vorige verslag vermeldde, dat zich in de tweede zitting van 1931 over deze kwestie een gedachtenwisseling ontwikkeld heeft, welke in de volgende zitting voortgezet zou worden.

Gedurende de twee zittingen in 1932 heeft de Commissie deze kwestie besproken en was van meening, dat het in het belang van de Rijnscheepvaart zou zijn om het stelsel, voorzien in de verdragen tusschen Duitsland eenerzijds en Nederland en Zwitserland anderzijds, uit te breiden tot de vaartuigen van alle belanghebbende Staten op de wijze, welke aan genoemde Staten het meest praktisch zou voorkomen, zonder dat daardoor het beginsel van gelijkheid van behandeling aangetast zou worden.

Unificatie der verkeersstatistieken.

Het vorige verslag vermeldde, dat een voorontwerp van een overeenkomst door een redactie-comité, ingesteld door het Volkenbondscmité voor de unificatie der verkeersstatistieken, uitgewerkt was en dat dit ontwerp voorgelegd was aan de leden van dat Comité.

De Verkeerscommissie heeft in hare 17e zitting van Juni 1932 te Genève kennis genomen van het eindrapport van het Comité en besloten; het rapport ter kennis te brengen van de belanghebbende Regeeringen, met het verzoek het rapport te willen onderzoeken; de Commissie behoudt zich voor om in den loop der volgende zitting de binnengekomen antwoorden te behandelen en onder het oog te zien wat verder ten aanzien van deze aangelegenheid is te verrichten.

Sociale zaken.

Comité van deskundigen voor het onderzoek der arbeidsvoorwaarden op de voornaamste Europeesche stroomden.

Het vorige verslag vermeldde, dat de tweede zitting van bovengenoemd Comité uitgesteld was om het Internationaal Arbeidsbureau in staat te stellen de noodige documentatie te verzamelen.

De nieuwe vergadering van het Comité heeft nog niet plaats gehad, daar de Raad van Beheer van het I. A. een verzoek om uitstel van de zijde van enkele vertegenwoordigers der werkgevers ingewilligd heeft.

In afwachting van de werkzaamheden van dit Comité blijft de klacht, ingediend bij de Centrale Commissie en betrekking hebbende op verschillende sociale kwesties (verzekeringen tegen ziekte, ongevallen, enz.), in het vorige verslag vermeld, aangehouden.

Juridische zaken.

Beroepen voor de Commissie.

Bij de Commissie, in hare hoedanigheid van tweede en laatste beroepsinstantie in vonnissen van Rijnvaartrechtbanken, zijn in 1932 7 beroepen in burgerlijke zaken ahangig gemaakt (in 1931 9 beroepen eveneens in burgerlijke zaken). Alle zaken werden afgehandeld.

Binnenscheepvaartrecht.

Tegen de verwachting in is het privaatrecht-comité in 1932 nog niet bijeengekomen.

De Commissie heeft in de eerste en tweede zitting van 1932 kennis genomen van den stand der ratificaties in de verschillende landen, der overeenkomsten, aangenomen door de Conferentie van binnenscheepvaartrecht van Genève in 1930 (zie vorig verslag).

In Duitschland is het onderzoek der overeenkomsten door de belanghebbende administraties nog niet beëindigd.

In België heeft de Ministerraad de ontwerp-wetten, inhoudende de ratificatie van de overeenkomsten, goedgekeurd; deze zijn gereed om ingediend te worden; de administratie onderzoekt thans de te nemen maatregelen om de nationale wetgeving in overeenstemming te brengen met de overeenkomsten.

In Frankrijk hebben de administraties het onderzoek der overeenkomsten beëindigd en hebben, met het oog op de ratificatie, de aan het Parlement voor te leggen ontwerp-wetten voorbereid, welke voor het oogenblik onderworpen zijn aan de onderteekening der betrokken Ministers.

In Nederland is het onderzoek door de administraties nog niet beëindigd.

In Zwitserland worden de voorbereidende werkzaamheden verricht met het oog op het indienen van een wetsontwerp bij de „Chambres Fédérales”.

Bevoegdheid van Rijnvaartrechtbanken.

De Commissie heeft in de eerste zitting kennis genomen van een mededeeling van de Duitsche Delegatie, betreffende de door de Badensche Regeering gebrachte wijziging in het aantal en de rechtsgebieden der Rijnvaartrechtbanken. Volgens de verordening van 13 April 1932 zijn de „Amtsgerichte” te Lörrach, Kehl en Mannheim aangewezen als Rijnvaartrechtbanken in eersten aanleg; het „Landgericht” te Mannheim is, evenals voorheen, aangewezen als rechtbank voor beroepen tegen vonnissen der Rijnvaartrechtbanken.

DE INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL EN DE HANDELSPOLITIEK.

(Een onbevredegende resolutie.)

Het Congres van de Internationale Kamer van Koophandel, van 29 Mei tot 3 Juni jl. te Weenen gehouden, ontleende zijn betekenis ditmaal in hoofdzaak aan het feit, dat het onmiddellijk voorafging aan de te Londen te houden Monetaire en Economische Conferentie, zoodat van de besluiten, door dit Congres te nemen, een belangrijke invloed kon uitgaan op de Londensche besprekingen en de internationale economische en monetaire politiek der naaste toekomst. Het Weener Congres was dan ook speciaal met het oog op de Londensche Conferentie voorbereid en het heeft een speciaal ontwerp-rapport behandeld en definitief vastgesteld, dat door de Internationale Kamer van Koophandel aan de Conferentie zou worden aangeboden. Voorts heeft het Congres nog een 18-tal resoluties aangenomen, waarvan verscheidene in rechtstreeksch verband stonden met de te Londen te behandelen vraagstukken.

Van deze resoluties is misschien wel de belangrijkste de tiende, die betreffende de tarievenpolitiek en de handelsverdragen. Immers de handelsbelemmeringen en deardoor veroorzaakte inkrimping van het internationaal goederenverkeer, vormen wel een der hoofdoorzaken van de tegenwoordige economische wereldcrisis en het lag zeer stellig op den weg van een lichaam als de Internationale Kamer van Koophandel, waarin het bedrijfsleven der wereld door de meest vooraanstaande deskundigen vertegenwoordigd is, een zeer krachtig en zeer ondubbelzinnig geluid te doen hooren om de te Londen bijeenkomende regeeringsafgevaardigden te bewegen tot het volgen eener doeltreffende politiek om deze handelsbelem-

meringen op afdoende wijze uit den weg te ruimen.

Tot mijn leedwezen stuit ik nu echter juist in deze resolutie op m.i. bedenkelijke slagen om den arm en aan den anderen kant is er een niet minder betreurenswaardige leemte in. Mocht de politiek, in deze resolutie aanbevolen, zonder meer door de verschillende Staten worden gevolgd, dan zal, vrees ik, het doel, dat bereikt moet worden, niet worden verwezenlijkt.

Ik moge dit kortelijks toelichten, aan de hand van de resolutie zelve, die in niet minder dan 11 paragrafen is verdeeld. Met de eerste zal ieder zich kunnen vereenigen; daarin toch wordt gezegd, dat de tegenwoordige economische omstandigheden zoo ernstig zijn, dat de Economische Wereldconferentie alle mogelijkheden dient na te gaan van een onmiddellijke collectieve actie ter versnelling van de hervatting van het zakenleven. Uit internationaal oogpunt stellig niet ongevaarlijk is echter de tweede paragraaf, waardoor aan iederen Staat een voorwendsel wordt aan de hand gedaan om te weigeren de handelsbelemmeringen te doen vervallen. De volken toch hebben volgens deze paragraaf het recht een „redelijke bescherming te verzekeren aan de producties, welke zij als essentieel voor hun nationale huishouding beschouwen. Daaraan wordt wel toegevoegd, dat het in hun belang is, geen buitensporig gebruik van dat recht te maken, zoowel met het oog op de reacties, welke deze politiek noodzakelijkerwijze van de zijde van andere landen uitlokt, als met het oog op de belangen der verbruikers — deze komen dus pas in de laatste plaats in aanmerking! —; doch waar deze overwegingen tot dusver op de handelspolitiek van tal van landen zonder invloed zijn geweest, kan men bezwaarlijk verwachten, dat zij zich voortaan door die overwegingen van een „buitensporig gebruik” van hun z.g. „recht” zullen laten weerhouden.

Zeer juist is weder paragraaf 3, volgens welke de tarieven en andere handelsbelemmeringen, welke de beginselen van den internationalen handel verkrachten, de grondoorzaak zijn van de tegenwoordige crisis en dat het noodzakelijk is ze op te heffen of te verminderen, om een normalen internationalen handel te herstellen. Ook onderschrijf ik de stelling van de vierde paragraaf, dat een normale monetaire stabiliteit noodig is voor normale internationale handelsbetrekkingen.

In de vijfde paragraaf wordt gezegd, dat een der meest doeltreffende methoden om den internationalen handel te doen herleven, bestaat in het tot stand brengen van nieuwe handelsverdragen tusschen de volken. Dat hangt van den inhoud van die verdragen af, zou ik meenen. Hiermede kom ik tot paragraaf 6, welke een reserve bevat, die geen prettigen indruk maakt. Na te hebben verkondigd, dat bilaterale handelsverdragen de onvoorwaardelijke meestbegunstigingsclausule tot grondslag moeten hebben en *wederzijdsche tariefconcessies moeten behelzen* (achter dezen tweeden eisch, in zoo stringenten vorm gesteld, zou ik een vraagteeken willen zetten), gaat de resolutie voort:

„Intusschen kan, ingeval de absolute handhaving van het beginsel van de onvoorwaardelijke meestbegunstigingsclausule bij toekomstige onderhandelingen over handelsverdragen leidt tot gevoelige vertraging in de verbetering der tarieven en de opheffing der handelsbelemmeringen, matiging daarin worden onder het oog gezien.”

Met andere woorden, hier wordt opnieuw een voortreffelijk voorwendsel aan iederen Staat aan de hand gedaan om zich aan het beginsel van onvoorwaardelijke meestbegunstiging te onttrekken. „Ik schiet daarmee niet op,” kan elke Staat nu zeggen, wien men mocht verwijten, dat hij in zijn handelsverdragen de meestbegunstiging aan kant gezet heeft. En om de maat vol te maken, gaat paragraaf 7 voort:

„Zoo zou men bij wijze van overgangsmaatregel (?!), bilaterale verdragen kunnen sluiten, welke *preferentiële* bepalingen inhouden. Zulke bepalingen in een verdrag

opgenomen, zouden echter nimmer mogen beteekenen, dat de verdragsluitende staten elkander verbieden *dezelfde* voordeelen toe te kennen aan *andere* staten, waarmede zij vervolgens in onderhandeling mochten treden, maar alleen, dat deze voordeelen niet *rechtens* aan andere volken worden toegekend.”

Hier viert halfslachtigheid hoogtij. In afwijking van het beginsel der onvoorwaardelijke meestbegunstiging mogen die reducties dus gebruikt worden om er mee te marchandeeren en er andere landen alleen van te laten profiteeren als zij er ook wat tegenover aanbieden. Welke gevallen men hier op het oog heeft is intusschen niet duidelijk. Met het stelsel van preferenties hebben wij al eenige ervaring opgedaan, toen men daarmede de Zuid-Europeesche landbouwstaten (de z.g. Donaustaten) wilde helpen. Het is toen afgestuit op de weigering van overzeesche graanproduceerende landen als Argentinië, om afstand te doen van de onvoorwaardelijke meestbegunstigingsclausule. Maar toen was het ook juist de bedoeling die preferenties *niet* uit te breiden tot andere landen, hoe dan ook. Dat men bij dergelijke verdragen lijnrecht tegen het beginsel der onvoorwaardelijke meestbegunstiging ingaat, behoeft geen betoog, al dient erkend, dat de resolutie in punt 9 voor dergelijke verdragen de goedkeuring van meestbegunstiging genievende staten eischt. En dat zulke verdragen slechts een tijdelijk „overgangs”-karakter zullen mogen dragen, is slechts een doekje voor het bloeden.

Maar mijn hoofdbedenking richt zich tegen de achtste paragraaf, die oppervlakkig beschouwd, er niet zoo kwaad uit ziet, doch waarin naar mijn overtuiging het voornaamste is vergeten. De Kamer zegt erin, dat overeenkomsten van *economische toenadering* een element van vooruitgang kunnen vormen en het internationale ruilverkeer kunnen vergemakkelijken indien zij aan verschillende, met name genoemde voorwaarden voldoen, te weten: a. vergemakkelijking der betrekkingen tusschen de deelnemende staten beoogen, los van iedere agressieve bedoeling tegenover niet-deelnemende staten; iedere deelnemende staat moet vrij blijven handelsverdragen met derden te sluiten; b. de „adhaesieclausule” bevatten, d.w.z. dat alle staten, die bereid zijn de verplichtingen te aanvaarden, die aan de deelnemers zijn opgelegd, er zich bij moeten kunnen aansluiten; c. staten, welke deze verplichtingen *daadwerkelijk* nakomen, zonder *formeel* adhaesie te betuigen, moeten van alle voordeelen kunnen genieten, aan de deelnemers toegekend; d. deze verdragen moeten op langen termijn worden gesloten en dus een duurzaam karakter hebben.

In een slotlinea is hieraan toegevoegd:

„Deze toenaderingen zouden worden bevorderd door het sluiten van een internationale overeenkomst, waardoor de daartoe toetredende staten zich verbinden om, ten gunste van economische toenaderingen, welke aan bovengemelde voorwaarden voldoen, een implicite uitzondering te erkennen op de meestbegunstigingsclausule, zelfs indien zij in de tweezijdige verdragen, door hen afgesloten, geen formeele reserve te dien aanzien hebben gemaakt.”

Wanneer men dit zoo alles oppervlakkig leest, dan denkt men: dat is een copie van de beginselen, welke aan het verdrag van Ouchy ten grondslag liggen: de Kamer beveelt hier aan, dat de verschillende landen op deze basis zullen komen tot *algemeene* tariefsverlaging.

Maar beziet men de zaak wat nauwkeuriger, dan komt men voor de vraag te staan: wat zijn eigenlijk verdragen tot economische toenadering? Denkt men daarbij alleen aan verdragen als dat van Ouchy of ook aan afspraken betreffende de rechten op de producten van een of meer *bepaalde* bedrijfstakken, b.v. lijnolie, rijst, ijzerwaren of textielgoederen? Hiertusschen zijn tal van tusschenvormen denkbaar, doch m.i. is de eerste soort — die betreffende het geheele douanetarief — de juiste en de meest doeltreffende. Ik betreur het daarom, dat in deze paragraaf dus de *hoofdzak*: de algemeene tariefsverlaging voor alle artikelen, niet vermeld is. En dat is van het grootste

gewicht. Immers zonder aanduiding van dit beginsel kan deze paragraaf 8 evengoed dienen tot aanprijzing van allerlei verdragen en verdragjes, strekkende tot het verlenen van wederzijdsche preferenties op enkele bepaalde artikelen, waarbij andere staten ook groot belang hebben. Voor zulke preferenties kan naar mijn oordeel een algemeene conventie, houdende uitzondering op de meestbegunstiging ter bevordering van de economische toenadering, niet bedoeld zijn.

Over de laatste paragrafen van de resolutie kan ik kort zijn. Paragraaf 9 had reeds onze aandacht, terwijl paragraaf 10 zegt, dat algemeene of gedeeltelijke afwijkingen van de meestbegunstigingsclausule in verdragen uitdrukkelijk moeten worden bedongen. Tenslotte komt paragraaf 11 met de platonische verklaring, dat het einddoel van de handelspolitiek de gelijkheid van behandeling moet blijven, hetgeen onderstelt, dat concessies, aan het eene land toegekend en aan het andere geweigerd, zoo spoedig mogelijk voor alle landen toegankelijk moeten worden gesteld op de basis van verdragen. Dus toch de meestbegunstiging en niet de preferentie?

De resolutie als geheel hinkt dus zeer bedenkelijk op twee gedachten. Het is zeer jammer, dat zij niet meer *aus einem Gusz* is geredigeerd. Zij is blijkbaar de vrucht van een compromis tusschen tegenstrijdige stroomingen. Een belangrijk deel ervan — en juist niet het beste! — is ontleend aan het rapport van een speciale commissie van de *Amerikaansche* afdeling van de Internationale Kamer van Koophandel. Met name vindt men daarin den eisch van wederzijdsche concessies in bilaterale handelsverdragen op meestbegunstigingsbasis, alsmede de opmerking over preferentie en over het tijdelijk loslaten van de meestbegunstigingsclausule, welke wij hierboven hebben gecritiseerd. Slechts een ding hopen wij: dat de Conferentie te Londen, indien zij zich zal hebben uit te spreken over den meest gewenschten vorm van multilaterale overeenkomsten ter verbetering van het internationale handelsverkeer, zich voor oogen zal houden de in het rapport van de Internationale Kamer van Koophandel nog eens in herinnering gebrachte aanbeveling van het Economisch Comité van den Volkenbond, die beslist wijst in de richting van Ouchy, nl. de aanbeveling van „overeenkomsten van een *algemeen* karakter, strekkende tot *verbetering* van de economische betrekkingen *tusschen de volken*” en *niet* van overeenkomsten, „door enkele landen gesloten om *bijzondere doeleinden* te bereiken.”

A. N. MOLENAAR.

VOORSTELLEN TOT HERVORMING VAN HET NEDERLANDSCHE BANKWEZEN.

Den laatsten tijd werden van meer dan één zijde voorstellen gedaan tot het aanbrengen van hervormingen in de structuur van het Nederlandsche bankwezen. Bij enkele van deze voorstellen willen wij te dezer plaatse eenige kanteekeningen maken.

Het eerste voorstel, dat wij op het oog hebben, kwam van socialistische zijde. Het is belichaamd in de herziening, welke het bekende Socialisatie-rapport van de S.D.A.P. in 1933 heeft ondergaan.

Het oorspronkelijke Socialisatie-rapport dateert van 1920. Daarin kwamen ook enkele beschouwingen over het bankwezen voor, afkomstig — in tegenstelling tot de rest van het rapport — niet van de Commissie in haar geheel, doch van den heer G. Vermeer, achter welken schuilnaam zich de toenmalige financiële redacteur van het Algemeen Handelsblad verborgen hield. In het rapport van 1920 was duidelijk bemerkbaar, dat het hoofdstuk over het bankwezen een anderen oorsprong had, dan de verdere beschouwingen. Slechts zeer weinig ingrijpende voorstellen werden in 1920 ten aanzien van het bankwezen gedaan. Aan het zelfstandig bestaan van onze

centrale bank werd niet getornd; slechts werd de eisch gesteld, dat publiekrechtelijke lichamen (men denke aan de destijds door de Ned. Bank gerantsoeneerde Gemeenten!) niet op bezwarender voorwaarden bij de centrale bank van crediet voorzien zouden worden dan andere credietnemers. In verband met het internationale karakter van ons bankwezen werd ingrijpen in het particuliere bankbedrijf niet raadzaam geoordeeld. Enkele suggesties, waaronder die, dat de Rijkspostspaarbank zich tot een met de particuliere banken concurrerende depositobank zou moeten ontwikkelen, voltooiden dit onderdeel van het rapport van 1920, dat op „insider” en buitenstaander moeilijk anders dan een zeer maten en weinig zeggenden indruk kon maken.¹⁾

Met betrekking tot het bankwezen kwam later het bekende socialistische Kamerlid Dr. J. van den Tempel in 1930 met het voorstel om hier te lande in den vorm eener gemengde onderneming, d.w.z. met Overheidsdeelneming in het kapitaal, een Industriebank op te richten. Dit voorstel, dat o.a. ondersteuning vond bij des ontwerpers partijgenoot Dr. Wibaut, heeft geen instemming bij de bevoegde instanties kunnen vinden, zoodat het niet tot uitvoering is gekomen.²⁾

Ook in de wijzigingen van het Socialisatie-rapport, welke in 1933 tot stand kwamen en waarover de heeren Ankersmit en Wibaut een brochure hebben gepubliceerd³⁾, is van de Industriebank geen melding gemaakt. Daarentegen worden met betrekking tot andere onderdelen van het bankwezen niet onbelangrijke hervormingsvoorstellen gedaan. De 30ste conclusie van het rapport, die aan dit onderdeel van het economisch leven is gewijd, luidt als volgt:

„Wat het bankwezen betreft, geldt:

a. De Circulatiebank worde onder gemeenschapsbeheer gebracht. Haar taak zij niet alleen de verzorging der geldcirculatie, doch eveneens de bevordering van het verschaffen van zoo goedkoop mogelijk crediet en het geven van leiding daarbij. Dit laatste kan zij bereiken zoowel door het stellen van eischen bij herdiscontoeering voor banken als door concurrerend optreden op het gebied der credietverleening met het kassiers- en het bankbedrijf.

b. Instelling van een Kamer voor het Bankwezen in organisatorisch verband met de Centrale Bank, welke Kamer tot taak heeft controle uit te oefenen op de gestie van de particuliere banken en credietinstellingen, die in Nederland haar bedrijf uitoefenen, en bindende algemeene voorschriften te geven voor de uitoefening van het bankbedrijf in het algemeen en voor de credietverleening en de bemoeiing met emissies in het bijzonder.

c. Toezicht op spaarbanken en hypotheekbanken.”

In de toelichting tot het sub a. vermelde onderdeel der conclusie wordt er op gewezen, dat in een democratisch bestuurden Staat de zeggenschap over den omvang der geldcreatie in laatste instantie thuis behoort bij een gemeenschapsorgaan en dat mitsdien de in 1920 wel niet aanvaarde, maar dan toch ook niet uitdrukkelijk bestreden „stelling van bankheerschappij boven den staat als gemeenschapsorgaan” verworpen dient te worden. Voorts wordt over dit punt in de toelichting opgemerkt:

„Het ligt in de lijn van dezen opzet, dat in hoogste instantie het parlement beslissingsrecht kan hebben ten opzichte van geldcreatie, van uitgifte van bankbiljetten.

Zoo behoort het te zijn in een werkelijk democratisch bestuurden staat. Wij stellen uitdrukkelijk voorop dat een zooveel mogelijk stabiele verhouding tusschen geldeenheid in goederen- en ruilverkeer als een gemeenschapsbelang moet worden gezien. Doch dit vooropgesteld, dan is het

¹⁾ Zie over het rapport van 1920 ons werkje Bankpolitiek, 2e druk, 1931, blz. 213 v.v. en 222.

²⁾ Het plan van Dr. van den Tempel werd door ons bestreden in Econ.-Stat. Ber. van 11 Juni 1930; zie ook Bankpolitiek, blz. 178, v.v.

³⁾ Deze brochure draagt den titel: „Socialisatie 1933. Toelichting bij de wijzigingen der conclusies van het Socialisatie-rapport 1920.” Uitg. N.V. Arbeiderspers, A'dam 1933. 35 blz.

de verantwoordelijke taak van regeering en parlement tezamen om deze stabiliteit zoo goed mogelijk te verzorgen. Voor deze verzorging is, waar het er op aankomt, voor een orgaan staande boven regeering en parlement geen plaats. In de democratie is geen tegenstelling tusschen staatsbelang en gemeenschapsbelang. De staat is het opperste gemeenschapsorgaan."

Wij hebben van dit alles zonder instemming kennis genomen. Toegegeven moge worden, dat in tijden van zeer groote nood voor de Schatkist de onafhankelijkheid van de centrale bank wel eens op zijde wordt gezet terwille van een benarde Overheid en dat de zelfstandigheid van centrale banken juist dan pleegt te falen, wanneer men er de grootste behoefte aan zou hebben. Dit neemt echter volstrekt niet weg, dat in alle andere gevallen een zelfstandige centrale bank, die weliswaar aan zekere algemeene regelen omtrent de wijze van credietverleening en de dekking van het bankpapier is gebonden, doch binnen dit kader vrij is in de keuze van haar credietnemers en in het vaststellen der daarvoor geldende voorwaarden, een zeer heilzamen invloed vermag uit te oefenen op de ontwikkeling van het land, waarin zij werkt, en veel beter dan een Staatsbank, haar invloed kan aanwenden tot het keeren van misstanden op het stuk der credietverleening, inzonderheid tegenover een niet al te zorgvuldig financierende Overheid. Wij juichen het dan ook toe, dat de Commissie-Trip in haar ontwerp-programma voor de Wereldconferentie op de wenschelijkheid van politieke onafhankelijkheid der centrale banken terdege de aandacht heeft gevestigd.

Zeer bedenkelijk is ook het tweede desideratum, dat in de conclusie sub a. wordt genoemd. Daarin wordt verlangd, dat de centrale bank als concurrentie van de andere banken zal optreden. Inzonderheid heeft men daarbij blijkens de toelichting de binnenlandsche credietverleening op het oog gehad. Het gevaar wordt hier geducht, dat deze, als zij in handen is van particuliere winstmakers, te duur zal worden. Gestreefd moet daarom worden naar zoo goedkoop mogelijk crediet.

Dit voorstel komt ons geheel verkeerd voor. Wil een centrale bank haar rol naar behooren vervullen, zoo zal zij er op uit moeten zijn om in hausseperioden remmend te werken, haar disconto te verhoogen en activa af te stooten ter vermindering van de geldcirculatie, terwijl zij in tijden van depressie moet streven naar het omgekeerde: lage rente en uitbreiding van circulatie, zulks teneinde de golven der conjunctuur, voorzover deze voor monetaire beïnvloeding vatbaar zijn, zooveel doenlijk te verzachten. Deze taak kan de centrale bank het best vervullen, wanneer zij in normale tijden haar activa beperkt tot vlot verhandelbare of gemakkelijk realiseerbare effecten en credieten, zooals courant overheidspapier, prima wissels en beleeningen, e.d. Gaat zij echter een bedrijf opbouwen, als dat van de particuliere banken, zoo beperkt zij haar eigen bewegingsvrijheid enorm. De taak, waarvoor zij zich gesteld ziet, t.w. die van hoogste contrôle-orgaan der geldcirculatie en der korte credietverleening, geraakt te eerder in het gedrang, naarmate de centrale bank zelf meer gebonden is aan bepaalde groepen van cliënten.

Bedenkelijk is dit alles vooral ook daarom, omdat het geschiedt onder het motto van „goedkoop crediet". Het kon nu toch langzamerhand genoegzaam bekend zijn, dat voor een waarlijk vruchtbare ontwikkeling van het economisch leven een streven naar duurzaam goedkoop crediet uit den boeze is, omdat het de inflatorische invloeden in het economisch leven versterkt, en daardoor uiteindelijk na een inflatorische hausse hevige terugslagen veroorzaakt. De ware rentepolitiek bestaat in het opvoeren van den rentestand in hausses, snel en krachtig, teneinde excessen op het gebied der credietverleening en der daarop gebaseerde geldcreatie te voorkomen, om dan in tijden van omslag de gelegenheid te hebben den

rentestand eveneens snel en drastisch te verlagen, een en ander gepaard gaande met en gesterkt door open-markt-politiek. Niet een regel van „goedkoop crediet" dus, maar een politiek van afwisselend hooge en lage rente in verband met de schommelingen der conjunctuur. Tegen de mentaliteit, die uit het Socialisatie-rapport spreekt en die reeds vroeger van socialistische zijde was verkondigd (men denke aan de vooroorlogsche beschouwingen van Hector Denis), kan niet ernstig genoeg worden gewaarschuwd. Het arbeidersbelang is oneindig meer gediend bij een regelmatige ontwikkeling, dan bij een door goedkoop crediet gestimuleerde hausse met een daarop volgenden terugslag. Thans, in 1933, moge lage rente ten zeerste gewenscht zijn, het is uiterst gevaarlijk om in een stuk, dat toch vermoedelijk als politiek programma voor een groote reeks van jaren zal moeten dienen, van deze lage rente een duurzaam principe te maken.

De conclusies, vermeld sub b. en c. ontmoeten minder bezwaar dan die sub a. Krachtig toezicht op het geheele bankwezen is een eisch, die niet slechts door socialisten wordt gesteld, maar waarmede b.v. schrijver dezes van harte kan instemmen, en wel, omdat van het bankwezen in belangrijke mate de loop der geldwaarde afhankelijk is en de zorg voor een stabiele geldwaarde een onderdeel der Overheidstaak is.

Alleen zouden wij het toezicht, dat hier wordt verlangd, liever in handen leggen van de daarvoor zeer geëigende centrale banken, dan in die van een afzonderlijke Kamer voor het Bankwezen.

* *

Zooals gezegd, over het belangrijke vraagstuk van de industrie-financiering wordt in het rapport niet gesproken.

Dit vraagstuk is intusschen in den laatsten tijd meermalen van andere zijde ter sprake gebracht. Wij herinneren vooreerst aan het voorstel van Prof. Gelissen tot het stichten van een gewestelijke Industriebank in Limburg onder deelneming van de Limburgsche Gemeenten, welk voorstel reeds in ons weekblad besproken werd door Dr. H. M. H. A. van der Valk¹⁾. Een eenigszins ander voorstel werd gedaan door Dr. B. K. Spanjaard²⁾. Waar dit laatste voorstel nog geen aanleiding gaf tot gedachtenwisseling in onze kolommen, willen wij daarover enkele opmerkingen maken.

Mr. Spanjaard verlangt in verband met de zeer aanzienlijke structuurveranderingen, welke de Nederlandsche industrie naar alle waarschijnlijkheid nog zal moeten ondergaan, de stichting van een Industriebank, welke ten doel zal hebben lange credieten te verstrekken aan daarvoor in aanmerking komende ondernemingen en die te dien einde lang geld zal opnemen. Deze bank moet worden gesticht door de gezamenlijke grootbanken, terwijl de Staat eventueel steun zou kunnen verlenen door rente- en dividendgarantie. De bank zou een monopolie moeten verwerven voor een zeker aantal jaren.

Hoewel kan worden toegegeven, dat de industriële credietverleening in verband met de structuurveranderingen van ons economisch leven in de toekomst herziening zal behoeven, ontmoet dit plan niettemin bezwaar. Vooreerst vragen wij ons af, waarom in het kader van ons huidige bankstelsel aan zulk een industriebank een monopolie toegekend zou moeten worden. Een dergelijke constructie is niet logisch, want men handhaaft de concurrentie in het gewone bankbedrijf, terwijl men deze alleen gaat uitschakelen voor het lange crediet aan de industrie, voorzover daarbij de grootbanken een rol spelen. Nu liggen echter de groote gevaren van bankconcurrentie niet op het gebied van de lange credietverleening aan de industrie, welke gewoonlijk een vrij geringe omvang zal hebben, maar op het gebied van het korte crediet.

¹⁾ Zie Econ.-Stat. Ber. van 15 Febr. 1933.

²⁾ Zie Econ.-Stat. Ber. van 19 April en 10 Mei 1933.

en van de emissiezaken. Juist op deze gebieden echter wil Dr. Spanjaard de bestaande concurrentie intact laten, terwijl hij deze wil beperken op een gebied, dat de banken niet of slechts aarzelend zullen willen betreden.

Bovendien bedenke men, dat het monopolie van een Industriebank een geheel ander karakter draagt dan b.v. het monopolie van een circulatiebank. Men kan ieder verbieden om bankpapier uit te geven, maar de stichting van een monopolistische Industriebank belet wel het oprichten van een tweede, dergelijke bank, doch volstrekt niet het verstrekken van credieten aan industriële ondernemingen buiten de bank om, tenzij men alle mogelijke industriële credieten over zulk een bank wilde laten loopen, wat haar overigens onmiddellijk topzwaar zou maken en binnen afzienbaren tijd zou doen omkantelen.

De geheele monopoliegedachte lijkt ons derhalve zeer weinig gelukkig. Veel beter is de gedachtengang, door Dr. van der Valk ontwikkeld in zijn studie over het Belgische bankwezen. Deze wil het vraagstuk der industriële credietverleening oplossen met behulp van door de banken te stichten participatiemaatschappijen, waarin de credieten, die de bank zelve om redenen van liquiditeit niet kan aanhouden, ondergebracht kunnen worden.

Dr. Spanjaard verwerpt dit denkbeeld, vooreerst omdat hij bij oprichting van een aantal participatiemaatschappijen, elk staande onder heerschappij van een andere grootbank, concurrentie-excessen vreest, en voorts omdat een door een grootbank te stichten participatiemaatschappij nimmer een zelfstandige industriële politiek zal kunnen volgen.

Het eerste bezwaar hebben wij zoeven reeds besproken; concurrentie zal er zeker kunnen zijn, doch het gevaar van concurrentie is het grootst bij het korte crediet, welks overspanning en verkeerde aanwending terstond de liquiditeit en mogelijk ook de solvabiliteit van de credietverleende instelling in gevaar brengt, terwijl bij een participatiemaatschappij in het belang der liquiditeit overwegend met lang geld gewerkt zal worden. Contrôle op het korte crediet moet dus voorop staan; veel moeilijkheden bij het lange crediet worden dan automatisch vermeden.

Ook het tweede bezwaar kunnen wij niet deelen. Wanneer men een samenwerking verkrijgt in het vraagstuk der industrie-financiering met betrekking tot het verstrekken van kort zoowel als van lang crediet, zoo is er alles vóór om daarbij de leiding in één hand te leggen. Anders is een harmonische ontwikkeling van de credietverstrekking niet mogelijk.

Tegen de Staatshulp hebben wij eveneens eenig bezwaar. Een Industriebank is een instituut, dat zou worden gesticht voor een lange reeks van jaren. En nu wil Mr. Spanjaard wel het eerste octrooi beperken tot een termijn van 5 jaar, aan welken termijn ook de Staatsdividend- en rentegarantie gebonden zal zijn. Maar de kans is groot, dat dan vervolgens de Staatssteun zal worden gecontinueerd, tenzij men — hetgeen uiteraard mogelijk is — juist bij het aflopen van het octrooi in een hausseperiode zou verkeeren.

De vraag rijst echter, of steun aan een bank voor lange industrie-financiering wel datgene is, wat in de huidige depressie in de eerste plaats van den Staat gevraagd zou mogen worden. Wij betwijfelen het. Wij bevinden ons immers in een periode van dusdanige verschuivingen, dat het moeilijk is om plannen op langen termijn voor te bereiden. Daarbij komt, dat de monetaire verhoudingen hevig in de war zijn en elke calculatie op langeren termijn onmogelijk maken. Wij leven hier te lande in een periode van hevige deflatie, die een ramp voor onze volkswelvaart beteekent. Nu weet men, dat uit hoofde van zekere structuurveranderingen een deel van onze industrie in elk geval het veld zal moeten ruimen, terwijl de daar werkzame productieve krachten elders emplooi zullen moeten vinden. Een ander deel zal slechts in stand kunnen blijven, wanneer of aan-

passing van loonen, vaste schulden en Overheidslasten bij het verlaagde prijsniveau zal zijn verkregen, of wanneer de deflatie door een proces van reflatie zal zijn genezen. De eerste methode voltrekt zich niet met de noodige soepelheid en snelheid; reeds daarom zal in elk geval ook de tweede methode toegepast moeten worden, wil men niet het aantal slechtoffers van deze depressie noodeloos vermeederen. Reflatie beteekent verruiming van geldcirculatie, en daarvoor is noodig verruiming van credietverleening. Op verschillende wijzen kan deze reflatie zich voltrekken. Naast andere methoden, waarop wij hier thans niet willen ingaan, wijzen wij op de mogelijkheid om gedurende de aanpassingsperiode, die ons nationale bedrijfsleven zal moeten doormaken, door middel van een *noodcredietorganisatie* die onderdeelen van het bedrijfsleven met *additioneel* crediet te steunen, waarvan in redelijkheid verwacht mag worden, dat zij levensvatbaar zullen blijken. Uiteraard zou een dergelijk noodcrediet, dat zoowel kan dienen om een periode van deflatieverliezen te overbruggen, als ook om middelen te verstrekken voor het omschakelen van het bestaande productie-apparaat op de voortbrenging van nieuwe artikelen, afhankelijk gesteld moeten worden van de noodig loonsverlaging en van andere, thans versterkte onderdeelen van de kosten, welke verlaging, zelfs in geval van snelle reflatie voor ons land in elk geval onvermijdelijk moet worden geacht uit hoofde van de groote structuurveranderingen, die zich in ons economisch leven voltrekken. Onder deze voorwaarde echter — die in de Amerikaansche reflatiepolitiek van President Hoover al te zeer uit het oog is verloren — schijnt mij de gedachte van een tijdelijk crisis-crediet-instituut volkomen aanvaardbaar.

Daarop moeten zich thans de pogingen van de Overheid concentreren. Men kan dan altijd later wel eens zien, of en in hoeverre men tot een duurzame credietorganisatie voor de industrie wil overgaan, hetzij in den geest van Dr. Spanjaard, hetzij — hetgeen wij beter achten — volgens de lijnen, door Dr. van der Valk aangegeven.

Het hier door ons aangeduide denkbeeld heeft reeds ten vorigen jare hier te lande de aandacht van een aantal industriëlen gehad, die onder leiding van den heer L. Stokvis en na verkregen contact met de groote werkgeversorganisaties, gestreefd hebben naar de stichting van een dergelijk lichaam, hetwelk zij Crisis-Financierings-Maatschappij noemden.

In de kringen van de industrie zelve heeft het denkbeeld, naast instemming, twee bezwaren ontmoet. Het eerste was dit, dat de industriëlen, die het nog kunnen bolwerken, gaarne hun zwakkere concurrenten zien verdwijnen; zij achten dat proces „gezond” en de uiteindelijke toestand zou er h.i. slechts beter door kunnen worden. Daarbij wordt intusschen uit het oog verloren, dat het huidige deflatieproces tenslotte ook de krachtigste ondernemingen met ondergang bedreigt, zoodat het wel wat kortzichtig is om met „Schadenfreude” toe te zien bij het verdwijnen der zwakkere broeders. Als het alleen maar ging om het zonder eenige reorganisatie en zonder eenige kostenverlaging doorfinancieren van deficitaire posities, zouden wij dit argument volkomen kunnen onderschrijven; maar hierboven merkten wij reeds op, dat zulks een verkeerde politiek zou zijn, die dan ook nimmer door de voorstanders van dit denkbeeld is verdedigd, integendeel, krachtig is bestreden. Juist echter omdat in een deflatieperiode ook ondernemingen, die bij een stabiele geldswaarde gezond zijn, in moeilijkheden geraken, is steun in den vorm van additioneel crediet gerechtvaardigd.

Het tweede bezwaar bestond hierin: er is geen enkele behoorlijke onderneming, die crediet verlangt; hoe wil men dan door middel van een crisis-credietorganisatie steun verleen, die niemand vragen zal? Daarop kan geantwoord worden, dat inzonderheid in ons land met zijn geheimzinnigheid in het zakenleven de vraag, of er inderdaad credietbehoefte bestaan,

die langs den normalen weg niet bevredigd worden, in vele gevallen niet in de openbaarheid behandeld wordt, aangezien de betrokken onderneming dit voor haar reputatie minder gewenscht acht. De ervaring heeft ons echter geleerd, dat er wel degelijk gevallen zijn van ondernemingen, die, hetzij voor het entameeren van een nieuw artikel, hetzij voor het overbruggen van deze moeilijke deflatieperiode, bezwaren ontmoeten bij het verkrijgen van crediet. Een nader onderzoek, op korten termijn te bewerkstelligen, zou op dit gebied waarschijnlijk zeer waardevol materiaal aan het licht brengen.

Het spreekt volkomen vanzelf, dat de particuliere banken in een tijd van uiterste depressie niet verantwoord zijn om haar risico zeer te vermeerderen bij zaken, die in elk geval wel eenige kwade kansen met zich brengen. Daarom juist moet de Overheid hier de behulpzame hand bieden. Dat zal haar natuurlijk wat kosten, want credietverleening in crisistijd beteekent, ook bij voorzichtig en rationeel beleid, het aanvaarden van een zeker aantal verliesposten. Men moet daarbij echter overwegen, dat, als men stil zit en volgens het recept der deflationisten afwacht, totdat tenslotte alles zich bij het verlaagde prijsniveau heeft aangepast, de „stropen” voor de Overheid als gevolg van den ondergang van talrijke ondernemingen en van aanzienlijke stijging der werkloosheid, onvergelykelijk grootter zullen zijn, dan wanneer deze de behulpzame hand biedt, eenerzijds door verleening van overbruggingscredieten aan industriële ondernemingen, die na reflatie weer gezond zullen zijn, anderzijds door het geven van „Erziehungskredite” aan ondernemingen, die in deze tijden nieuwe wegen zoeken.

Over de mogelijke structuur van een dergelijk uiteraard tijdelijk crisis-financierings-instituut willen wij thans niet uitweiden. De vorm voor de zaak is gemakkelijk genoeg te vinden, wanneer men het maar eens wordt over de principiële wenschelijkheid.

Reeds vroeger hebben wij op de wenschelijkheid van credietverleening aan het bedrijfsleven als onderdeel van een meer omvattende reflatiepolitiek gewezen.¹⁾ Wij meenen, dat, wat het industriële credietvraagstuk betreft, thans in de eerste plaats op dit punt alle aandacht geconcentreerd moet worden en dat een dergelijke politiek momenteel meer urgent is dan de oplossing van de vraag, hoe het hier te lande op den duur met de lange industriële credietverleening moet gaan.

G. M. V. S.

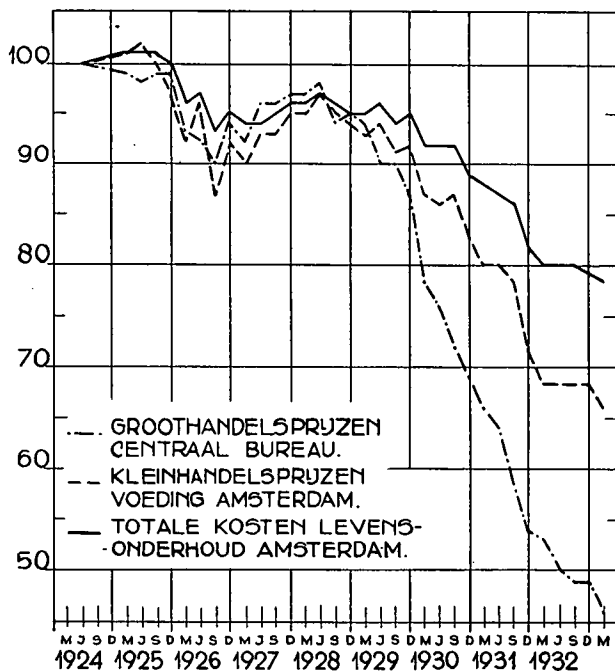
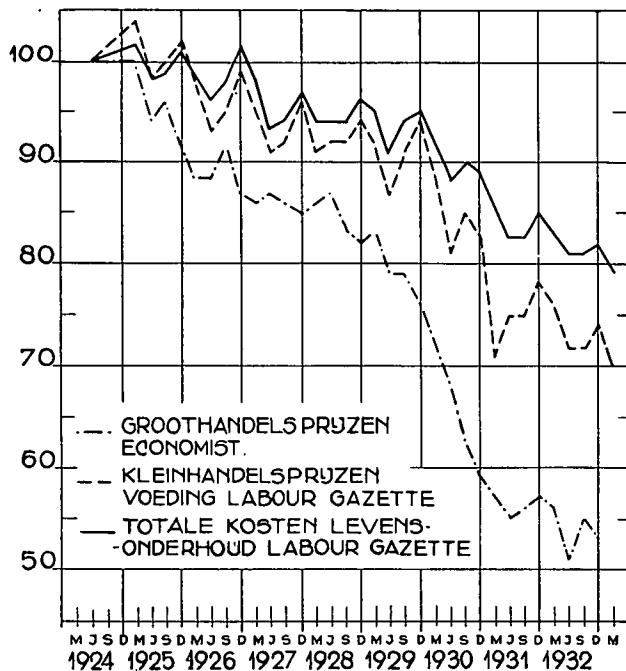
¹⁾ Zie ons naschrift bij het artikel van Dr. Lubbers in Econ.-Stat. Berichten van 8 Febr. jl.

DE DALING DER KLEINHANDELSPRIJZEN GEDURENDE HET LAATSTE DRIETAL JAREN.

Aansluitend aan een door de redactie van dit blad overgenomen beschouwing van den Engelschen *Economist* betreffende het achterblijven van de daling der kleinhandelsprijzen bij die der prijzen in den groothandel, was ik in het nummer van 30 April 1930 in de gelegenheid om aan de hand van verscheidene indexcijfers uit binnen- en buitenland het verschil in de intensiteit der daling na te gaan en om verder enkele factoren aan te wijzen, waardoor de geringere vermindering bij de kleinhandelsprijzen verklaard kon worden.

In de sindsdien verlopen drie jaren heeft de beweging zich voortgezet. Niet alleen is dit geschied in een steeds sneller tempo, maar de verlaging heeft bovendien vooral bij de kleinhandelsprijzen een zoodanigen omvang aangenomen, dat er alle reden is om, in verband met de nog steeds blijvende werking van sommige der toen genoemde oorzaken en in verband tevens met verscheidene overheidsmaatregelen ter beïnvloeding der prijzen, het schouwspel met belangstelling te volgen. Ik meen dan ook, dat er aan het einde van deze driejarige periode voor het volgend overzicht wel eenige aanleiding bestaat.

Het indexcijfer van groothandelsprijzen van *The Economist*, dat in 1930 het uitgangspunt van de bespreking was, staat daarbij wederom op den voorgrond, met evenwel daarnaast, ter tegemoetkoming aan het bezwaar, dat de schok, dien het Engelsche muntwezen in September 1931 heeft ondergaan, op de prijzen in Engeland allicht niet zonder invloed is gebleven, het indexcijfer van groothandelsprijzen van het Nederlandsche Centraal Bureau voor de Statistiek. Het zwaartepunt ligt echter ditmaal, meer dan vroeger, op de prijzen in den kleinhandel en wel in eigen land. Ter typeering hiervan is genomen het bekende Amsterdamsche cijfer der kosten van het levensonderhoud (voeding en totaal), waarnaast op zijn beurt is geplaatst het gelijksoortig indexcijfer van de *Labour Gazette*, om aldus ook voor Engeland een vergelijking mogelijk te maken van inderdaad vergelijkbare gegevens. Elke index is in bijgaande tabel opgenomen met zijn eigen basis, in den kop van de tabel vermeld, en alle zijn tevens omgerekend op den gemeenschappelijken grondslag van het gemiddelde van het jaar 1924 = 100, in welk jaar, zooals men zich herinnert, de algemeene daling is begonnen. Twee grafiekjes brengen verder de cijfers in beeld, het eene de Engelsche, het andere de Nederlandsche.

Terloops moge gewezen worden op de overeenstemming tusschen het verloop van de Engelsche cijfers enerzijds en van de Nederlandsche anderzijds (afgezien van enkele verschillen, zooals b.v. in 1927, welke buiten ons onderwerp vallen).

Meer aandacht verdient voor het betoog, zooals in den aanvang reeds gezegd werd, de snelle val na 1929 (ook de voorbijgaande stijging aan het einde van 1931 in Engeland speelt voor de uiteenzetting geen rol). Die val was na afloop van het eerste kwartaal 1933 voor de groothandelsprijzen nog steeds niet gestuit en voor de kleinhandelsprijzen had hij, voor zoover de kosten der voeding aangaat, zoodanige afmetingen aangenomen, dat die kosten in Maart 1933 reeds een derde lager waren dan het gemiddelde van 1924 (66 pCt.), terwijl de totale kosten van het levensonderhoud verminderd waren tot 78 pCt. van die van 1924. Einde 1930 waren de totale kosten nog omstreeks 90 pCt., zoodat in iets meer dan twee jaar tijds een vermindering heeft plaats gehad met ruim een tiende. Dat beteekent, dat het gedeelte van het gezinsbudget, dat voor andere posten dan voor voeding wordt besteed en dat in de vroegere beschouwing gemakshalve „de tweede helft van het gezinsbudget” werd genoemd, nu eindelijk ook op zichtbare wijze in de daling is betrokken. Jaren lang en wel van begin 1927 tot in den loop van 1930, bleef deze helft vrij onveranderlijk op 96—97 pCt. van 1924. Thans is hij reeds gedaald op 88.

Welke beteekenis dit heeft voor een juiste beoordeeling van de beweging der indexcijfers als maatstaf van de wijzigingen der kosten van het levensonderhoud van de massa der bevolking, beseft men het best, wanneer men zich herinnert, dat juist die tweede helft door zijn onveranderlijkheid vroeger geregeld oorzaak was, dat de daling op de eerste helft, op de voeding dus, voor een belangrijk deel geneutraliseerd werd en dat de uiteindelijke daling van het totale indexcijfer geringer bleek te zijn, dan velen op grond

van de bekende en menigvuldige prijsverlagingen op bijna alle levensmiddelen, geneigd waren te verwachten.

Het is intusschen duidelijk, dat de betreffende posten niet alle gelijkelijk in de daling kunnen zijn betrokken. Die „tweede helft” immers vertegenwoordigt een veelheid van ongelijksoortige uitgaven, gedaan ter voldoening aan zeer uiteenlopende behoeften, en in de prijsvorming en -beweging der artikelen en diensten, die hierin voorkomen, moeten ook zeer verschillende krachten en factoren aan het werk zijn, waardoor de beweging zelf tenslotte zeer verschillend uitvalt voor elk van de posten afzonderlijk. Ter oriëntering is een verdere splitsing in de onderdeelen dan gewenscht, b.v. aan de hand van het staatje, dat voor de volledigheid van het overzicht tevens de posten van de voeding weergeeft (zie tabel op blz. 477).

Dat het bekende verschijnsel van de *time lag* (het feit, dat prijsveranderingen in den kleinhandel altijd zwakker zijn dan in den groothandel en ook veel later intreden) in de cijfers van het eerste staatje een bevestiging vindt, behoeft niet nader te worden aange-toond. Doch in verband met het onderwerp, dat ons thans bezig houdt, geeft het aanleiding om het merkwaardige feit te constateeren, dat bij de indices van groothandelsprijzen niet hetzelfde typische verschil te vinden is tusschen voedingsmiddelen en totaal, als bij die der kosten van het levensonderhoud. Het verloop van het voedingcijfer van het Centraal Bureau blijft gedurende de geheele periode, in de tabel weergegeven, vrij parallel met het totaalcijfer, verscheidene malen is het er zelfs boven. En een bestudeering van andere groothandels-indices leert hetzelfde. Het is natuurlijk niet aannemelijk — haast overbodig dit op te merken — dat bij de kleinhandelsprijzen de oorzaak van het achterblijven van het totale indexcijfer, resp. van alle posten zonder de voeding, bij dat van de voeding zelf, zou kunnen worden gevonden in een

Indexcijfers van

Maanden	Indexcijfers van															
	Groothandelsprijzen				Kosten levensonderhoud				Groothandelsprijzen				Kosten levensonderhoud			
	The Economist 1927 = 100	Centraal Bureau Haag			Lab. Gazette		Amsterdam		The Economist 1927 = 100	Centraal Bureau Haag			Lab. Gazette		Amsterdam	
		voeding	totaal	1913 = 100	voeding	totaal	voeding	totaal		voeding	totaal	voeding	totaal	voeding	totaal	voeding
Gemiddelde 1924 = 100																
Gemiddelde 1924	115.8	156	156	170	175	176.1	177.4	100	100	100	100	100	100	100	100	
Maart 1925	115.3	154	155	176	179	177.4	179.3	100	99	99	104	102	101	101	101	
Juni 1925	109.3	153	153	166	172	179.2	179.1	94	98	98	98	98	102	101	101	
September 1925	110.7	153	155	170	174	175.5	178.7	96	98	99	100	99	100	100	101	
December 1925	106.5	160	155	174	177	171.6	177.2	92	103	99	102	101	97	100	100	
Maart 1926	102.4	145	145	165	172	163.2	169.0	88	93	93	97	98	93	96	96	
Juni 1926	102.2	145	144	158	168	168.1	170.9	88	93	92	93	96	96	97	97	
September 1926	106.9	135	140	162	172	153.4	164.2	92	87	90	95	98	87	93	93	
December 1926	101.0	150	147	169	179	160.6	167.8	87	96	94	99	102	92	95	95	
Maart 1927	99.9	148	144	162	171	158.7	166.4	86	95	92	95	98	90	94	94	
Juni 1927	100.3	155	149	154	163	163.0	167.4	87	99	96	91	93	93	94	94	
September 1927	99.8	156	150	157	165	163.0	167.2	86	100	96	92	94	93	95	95	
December 1927	98.8	159	151	163	169	167.1	169.5	85	102	97	96	97	95	96	96	
Maart 1928	99.9	161	152	155	164	166.4	169.2	86	103	97	91	94	95	96	96	
Juni 1928	100.6	163	153	156	165	169.4	170.4	87	105	98	92	94	97	97	97	
September 1928	95.7	151	145	156	165	165.8	169.2	83	97	94	92	94	95	96	96	
December 1928	95.0	155	148	160	168	164.1	167.9	82	99	95	94	96	94	95	95	
Maart 1929	96.1	156	147	157	166	163.1	168.5	83	100	94	92	95	93	95	95	
Juni 1929	91.7	148	141	147	160	165.3	169.0	79	95	90	87	91	94	96	96	
September 1929	91.8	147	141	154	164	159.5	166.7	79	94	90	91	94	91	94	94	
December 1929	88.3	140	135	159	167	161.6	167.4	76	90	87	94	95	92	95	95	
Maart 1930	83.1	121	122	150	161	152.0	162.8	72	78	78	88	92	87	92	92	
Juni 1930	78.8	119	118	138	154	151.6	162.1	68	76	76	81	88	86	92	92	
September 1930	73.2	115	112	144	157	152.5	162.1	63	74	72	85	90	87	92	92	
December 1930	68.7	111	107	141	155	144.8	156.6	59	71	69	83	89	83	89	89	
Maart 1931	66.2	105	103	134	150	139.9	154.3	57	67	66	79	86	80	88	88	
Juni 1931	63.6	103	100	127	145	140.6	153.5	55	66	64	75	83	80	87	87	
September 1931	65.1	95	91	128	145	136.9	151.2	56	61	58	75	83	78	86	86	
December 1931	65.8	89	85	132	148	125.5	145.2	57	57	54	78	85	72	82	82	
Maart 1932	64.3	86	82	129	146	118.8	141.1	56	55	53	76	83	68	80	80	
Juni 1932	58.8	86	78	123	142	119.2	140.9	51	55	50	72	81	68	80	80	
September 1932	63.9	79	76	123	141	119.7	141.1	55	51	49	72	81	68	80	80	
December 1932	61.1	81	76	125	143	119.2	140.2	53	52	49	74	82	68	79	79	
Maart 1933		74	72	119	139	115.5	137.9		47	46	70	79	66	78	78	

reden, op eenigerlei wijze samenhangend met den aard van de te bevredigen behoefte: die van voeding eenerzijds, al de gezamenlijke andere behoeften anderzijds. De oorzaak ligt hierin, dat van de artikelen, zooals wij die voor onze voeding gebruiken, vele in een vorm worden aangeschaft, die betrekkelijk weinig verwijderd is van het stadium van de grondstof, die hoofdzakelijk het materiaal voor de samenstelling der indexcijfers van groothandelsprijzen levert. Bij de kleinhandelsprijzen vertoont de „voeding”, zooals die in het tweede staatje wordt aangegeven, dan ook het meest overeenkomst met het beeld der prijzen in den groothandel; zij is het beweeglijkst, zij volgt den groothandel het best. Alleen gaat het langzamer en in geringeren omvang: het verschijnsel van de *time lag*. Artikelen, waarvan de prijsvorming aan seizoensinvloeden onderhevig is, zooals b.v. eieren, aardappelen, groenten, fruit en, in beperktere mate, de rubriek vetten door de natuurboter, welke zij omvat, nemen, door de soms aanzienlijke en schijnbaar grillige sprongen, welke zij vertoonen; in deze groep een eigenaardige plaats in.

Wat nu de tweede helft van het budget betreft, moet een onderscheid worden gemaakt.

Een geheel afzonderlijke beschouwing verdient vooreerst de huishuur. Het cijfer hiervoor beweegt zich nog steeds in stijgende richting. Oppervlakkig beschouwd moge dit vreemd lijken, waar toch algemeen bekend is, dat in de arbeiderswijken (het indexcijfer der kosten van het levensonderhoud, dat hier als grondslag van de bespreking dient, is immers gebaseerd op de levenswijze van arbeidersgezinnen), vooral in de nieuwe stadsgedeelten, talloze woningen leegstaan en dat het huurpeil dezer woningen eerder dalende is. Het hangt echter samen hiermee, dat bij de bepaling van het indexcijfer rekening gehouden wordt met de beweging van het huurpeil van oude en nieuwe woningen afzonderlijk en met de aantallen van beide soorten bestaande woningen in de geheele stad.

De nieuwe nu zijn inderdaad gedaald, de oude daarentegen eenigszins gestegen, en daar het aantal dezer woningen dat der nieuwe verre overtreft, overweegt tenslotte de stijging.

Voorts is het opmerkelijk, dat voor een groep van posten, welke een verscheidenheid van diensten vertegenwoordigen, met name fondsgelden, contributies, ontspanning (tot in den laatsten tijd), vervoermiddelen, geen vermindering is te vinden. Deze budgetposten vormen als het ware nog steeds de kern van den weerstand tegen de lager wordende tendens van het geheel. En het effect dier starheid op het verloop der cijfers komt vooral tot uiting omdat fondsgelden en contributies b.v. een vrij aanzienlijke uitgave vertegenwoordigen (volgens de gegevens van het basisbudget bijna 10 pCt.), waarvan het gewicht bovendien nog toeneemt, naarmate de algemeene daling verder voortschrijdt. Bij vervoermiddelen constateert men sedert het einde van 1931 zelfs een stijging, welke aan de toenmalige verhooging van het tramtarief te Amsterdam te wijten is. Bij een andere reeks van diensten, van overheidswege geleverd, welke hun uitdrukking vinden in de posten gas en electriciteit (de kolom verlichting uit het staatje) vindt men weliswaar een daling, maar belangrijk kleiner dan de gemiddelde daling op het geheel.

Het voornaamste, dat thans onze aandacht verdient, is evenwel het volgende. In de bespreking van 1930 heb ik er op gewezen, dat onder de redenen, waarom de daling der groothandelsprijzen, zooals zij in de indexcijfers dier prijzen tot uiting kwam, veel minder in de kosten van het levensonderhoud doorwerkte dan verwacht werd, de omstandigheid behoorde genoemd te worden, dat de indexcijfers der kleinhandelsprijzen, anders dan die der groothandelsprijzen, betrekking hebben op talrijke fabrikaten, artikelen, die eerst na ingrijpende en menigvuldige industriële manipulatie in handen komen van den consument. Die artikelen, vooral voorkomend op de meer-

Indexcijfers van de verschillende onderdeelen der kosten van het levensonderhoud. 1923/24 = 100.

	Brood, beschuit, enz.	Grutterswaren	Melk	Kaas	Eieren	Vleesch	Visch	Vetten	Suiker	Kruidenierswaren	Aardappelen	Groenten	Fruit	Dranken	Kleding	Schoeisel	Huishuur	Brandstof	Verlichting	Toilet, schoonmaak	Huisraad	Fondsgelden	Contributies	Rookten	Ontspanning	Spoor en tram	Diversen	Voeding	Totaal
Maart 1926	105	95	85	106	68	97	110	94	76	107	65	93	93	91	88	102	104	86	95	93	95	100	99	103	100	100	99	93	96
Juni 1926	103	94	84	95	68	98	98	86	76	107	104	122	102	91	86	101	104	84	95	93	95	100	99	103	100	100	99	97	97
Septemb. 1926	103	95	84	82	92	92	87	88	76	107	45	62	100	91	84	101	104	90	95	93	95	100	99	103	100	99	99	87	93
Decemb. 1926	103	94	96	86	120	84	94	90	85	107	80	60	92	91	84	101	104	102	95	93	92	100	99	103	100	99	99	92	95
Maart 1927	103	94	88	86	68	87	88	86	84	106	89	67	99	93	80	101	104	97	95	92	91	100	101	103	100	99	99	90	94
Juni 1927	105	93	79	83	68	89	87	84	80	104	103	102	116	93	80	101	104	89	95	87	91	100	101	94	100	99	99	93	94
Septemb. 1927	105	94	91	86	100	88	94	87	81	104	98	69	108	93	82	101	104	89	90	87	91	100	101	94	100	99	99	93	95
Decemb. 1927	105	94	101	88	142	87	100	88	77	105	100	77	92	90	85	103	104	91	90	87	90	100	101	95	100	99	99	95	96
Maart 1928	104	98	96	82	71	86	99	85	78	107	115	99	94	90	86	104	106	83	90	86	89	100	101	95	100	99	98	95	96
Juni 1928	104	100	89	78	68	94	90	84	76	107	126	109	111	89	86	105	106	79	90	86	89	100	101	95	100	99	98	97	97
Septemb. 1928	104	99	100	82	84	98	92	90	76	107	76	81	109	89	86	105	106	85	90	86	89	100	101	95	100	99	98	95	96
Decemb. 1928	99	98	101	85	141	91	114	95	73	107	72	69	96	89	85	105	106	78	90	86	89	100	101	95	100	99	98	94	95
Maart 1929	99	96	93	85	98	89	111	87	73	107	85	102	98	85	86	105	107	90	90	86	89	100	101	95	100	99	97	93	95
Juni 1929	99	96	86	80	69	98	106	87	73	107	96	110	111	85	86	101	107	87	90	86	89	100	101	95	100	99	97	94	96
Septemb. 1929	99	91	99	81	85	98	92	93	73	105	65	67	89	85	84	101	107	88	90	86	93	100	101	95	100	99	98	91	94
Decemb. 1929	99	92	101	84	109	100	133	99	72	103	53	57	82	82	83	103	107	90	85	86	93	100	101	95	100	99	98	92	95
Maart 1930	98	82	85	80	64	100	106	94	62	102	56	62	82	82	81	97	109	90	85	86	91	100	101	95	100	99	98	87	92
Juni 1930	95	82	79	77	63	97	100	85	61	100	76	78	98	82	78	97	109	87	85	85	92	100	101	95	100	99	98	86	92
Septemb. 1930	95	83	89	75	79	97	103	87	61	100	72	64	89	79	76	96	109	87	85	85	92	100	101	95	100	99	98	87	92
Decemb. 1930	90	79	88	74	100	88	97	76	61	99	73	59	77	79	68	96	109	82	85	85	82	100	101	95	100	99	98	83	89
Maart 1931	86	73	80	74	62	83	108	73	61	93	76	78	76	80	65	91	112	80	85	85	80	100	101	95	100	99	95	80	88
Juni 1931	86	72	79	61	52	81	98	67	61	91	96	90	95	79	62	86	112	75	85	81	78	100	101	95	100	99	95	80	87
Septemb. 1931	88	73	79	71	71	80	103	70	60	90	71	70	80	79	59	86	112	73	85	81	75	100	101	95	100	99	95	78	86
Decemb. 1931	86	65	73	60	79	70	101	58	60	89	69	46	65	78	54	84	112	68	85	80	74	100	101	95	100	109	94	72	82
Maart 1932	82	64	68	58	37	65	100	55	60	88	69	45	63	78	53	76	112	66	85	79	66	100	101	95	100	109	93	63	80
Juni 1932	79	63	62	49	33	66	89	56	60	85	65	74	85	78	52	75	112	70	85	77	65	100	101	95	100	109	93	68	80
Septemb. 1932	79	62	62	47	55	65	94	72	60	81	56	52	75	78	52	70	112	74	85	76	63	100	101	95	100	109	93	68	80
Decemb. 1932	79	59	74	49	73	61	101	77	60	82	41	45	56	77	49	70	112	73	85	74	58	100	101	95	100	109	92	63	79
Maart 1933	77	58	68	45	40	59	117	75	68	83	37	46	46	77	49	70	113	73	85	74	56	100	102	95	91	109	91	66	78

genoemde tweede helft van het huishoudbudget, bleven dan bezwaard met de kosten van het industriëel proces, zooals loonen en bedrijfslasten van allerlei soort, en dit droeg er sterk toe bij om de daling van het indexcijfer te vertragen en te verzwakken. Hoewel dit laatste in zijn algemeenheid juist blijft — men zie b.v. hoe bij de voeding het cijferbeeld van het artikel brood, dat eveneens als een industriëel product is te beschouwen, uit den toon valt — is hierin gedurende de laatste jaren wijziging gekomen. Kleding, schoeisel en huisraad gaan nu eindelijk krachtig met de beweging mee en dragen het hunne tot de algemeene verlaging bij. De invloed der remmende factoren is kleiner geworden, of wel wordt die invloed geneutraliseerd door andere, die in tegenstelde richting gaan. Welke van beide mogelijkheden zich heeft voorgedaan, valt buiten dit bestek; maar het feit behoort te worden geconstateerd.

Doch tevens blijkt, dat een aantal posten nog steeds dezelfde onveranderlijkheid als vroeger blijft vertoonen. En dat zijn voornamelijk de diensten.

Dr. R. CLAEYS.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. DE ECONOMISCHE MOGELIJKHEDEN VOOR EEN HER-AGRARISATIE VAN DUITSCHLAND.

De Heer M. Brutzkus te Berlijn schrijft ons:

Met de crisis begon de „Umwertung aller Werte” in Duitschland. Al hetgeen in de voorafgaande periode was geschied, bleek plotseling verkeerd en werd aan een vernietigende critiek blootgesteld. Ook de verdere industrialisatie en urbanisatie van het land, welke speciaal in de jaren 1924—1930 plaats vond, bleek voor de openbare meening onder de schaduw van de crisis een noodlottige, verkeerde ontwikkeling. De miljoenen menschen, welke de stad had geabsorbeerd, werden werkloos en de idee trad weder op den voorgrond, ze aan het platteland terug te geven — de gedachte van de her-agrarisatie van Duitschland. Als middel hiertoe zouden beschermende rechten en een dichtere agrarische kolonisatie van het Oosten van Duitschland dienen.

Bij deze doelstelling waren de zuiver economische overwegingen slechts van geringe beteekenis. De her-agrarisatie van Duitschland werd nooit als middel voorgesteld om het volksinkomen per hoofd der bevolking te doen stijgen, doch als middel tot het bereiken van zekere niet-economische doeleinden. Er zijn inderdaad twee niet-economische doeleinden, n.l. de voorziening der bevolking met de belangrijkste voedingsmiddelen uit eigen bodem, hetgeen in geval van oorlog van belang kan zijn en verder bevolkingspolitieke factoren. Juist deze bevolkingspolitieke factoren zijn geleidelijk meer op den voorgrond getreden en gelden als hoofdmotief voor de noodzakelijkheid van een her-agrarisatiepolitiek. Wij zullen daarom deze politiek wat nader beschouwen.

Met groote zorg volgen de Deutsche politici de ontwikkeling van de bevolking van Duitschland. In geen enkel land van Europa is de geboortecurve zoo steil gedaald als in het Duitschland van na den oorlog. Dit had tengevolge, dat slechts Engeland en Zweden van alle landen ter wereld in 1931 een nog lager geboortecijfer dan Duitschland te zien gaven. Wanneer Duitschland nog steeds een zeker geboorte-overschot aanwijst, dan is dit uitsluitend een gevolg van de tegenwoordige abnormale verdeling van de leeftijds-groepen der Deutsche bevolking (klein percentage kinderen en grijsaards). Indien de bevolking van Duitschland eenzelfde verdeling der leeftijds-groepen zou vertoonen als vóór den oorlog, dan zou reeds thans een sterfte-overschot worden geconstateerd. Alle berekeningen, die over de waarschijnlijke ontwikkeling der bevolking van Duitschland zijn gemaakt, komen tot het resultaat, dat de vermeerdering van de bevolking in 10—20 jaren geheel en al ophoudt en dan plaats zal maken voor een snelle daling. De vermoedelijke bevolking van Duitschland wordt door bekende bevolkingsstatistici voor het jaar 2000 nog slechts

op 36—45 tegen thans 65 miljoen geraamd.

Deze zoo buitengewoon ongunstige ontwikkeling van de bevolking moet in hoofdzaak aan de groote steden in Duitschland worden toegeschreven. Terwijl het geboortecijfer in 1931 voor het Rijk gemiddeld 16 per duizend bedroeg, was dat voor Berlijn slechts 8,8 ‰. Sedert vier jaren heeft de hoofdstad van het Rijk een geleidelijk stijgend sterfte-overschot en de andere groote steden zijn haar op deze weg reeds gevolgd. De zich steeds weder herhalende klachten van de Deutsche staatslieden over de „doodveroorzakende opeenhooping van het Deutsche volk in de groote steden” zijn hierdoor maar al te goed te begrijpen.

Hieraan paart zich nog de speciale zorg voor Oost-Duitschland. Polen heeft ten opzichte van Duitschland in verhouding een dubbel geboortetal en een meer dan drievoudig geboorte-overschot. Daarbij komt nog, dat reeds thans de Westelijke provincies van Polen een veel dichtere bevolking hebben dan de naburige Deutsche provincies. Het spook van Verpool-sching van Oost-Duitschland staat den Deutschen politici voor oogen en dit gevaar wil men door het scheppen van een „bolwerk van Deutsche boeren in het Oosten”, d.w.z. door het opnieuw koloniseeren van het uitgestrekte landbouwgebied van het Oosten ondervangen. Het gaat hier om den voorrang van de nationale politiek, waarnaar het economisch leven zich moet voegen.

De politieke doelstellingen staan tegenover de economische mogelijkheden. Het her-agrarisatieprobleem is in de eerste plaats een vraagstuk van afzet. Aan menschenmateriaal heerscht geen gebrek. Het is niet noodig om, teneinde de her-agrarisatie van Duitschland door te voeren, geboren stedelingen in boeren te veranderen, het is reeds voldoende, dat men een deel van de naar de steden getrokken plattelandsbevolking aan het dorp teruggeeft. Reeds een stopzetten van den stroom naar de steden zou, daar het geboorte-overschot voor het grootste deel van het land komt, vanzelf een geleidelijke her-agrarisatie van Duitschland medebrengen. Ook het andere vraagstuk, dat van het bebouwen van den bodem, schijnt thans geen al te groote moeilijkheden meer op te leveren.

Met den overgang van de macht in handen van de N.S.D.A.P. is de politieke invloed van het grootgrondbezit ten Oosten van de Elbe, welke een intensieve kolonisatie in het binnenland verhinderde, uiteindelijk gebroken. Uit de verklaringen van de toonaangevende mannen der partij blijkt duidelijk, dat het grootgrondbezit metertijd sterk zal worden ingekrompen en dat de grond op groote schaal ter beschikking van de kolonisatie zal moeten worden gesteld.

De financiering wordt vergemakkelijkt, doordat het grootgrondbezit diep in de schulden zit; zoodat de financiering van den aankoop van den grond ten deele door schuldoverdracht kan geschieden. Ook wil men op grotere schaal nieuwe grond winnen. Duitschland bezit ca. 2 miljoen H.A. onbebouwd land en niet-gecultiveerden veengrond, bovendien nog eenige miljoenen H.A. gras- en weiland van geringe kwaliteit. Een belangrijk deel van dezen grond kan met succes worden verbeterd. De verbetering van dezen grond strandde tot dusverre op het rentabiliteitsvraagstuk. Thans zullen deze werkzaamheden in een ruim kader door den arbeidsdienstplicht worden uitgevoerd.

Het zwaartepunt van het vraagstuk ligt in het probleem van den afzet. De tijden, dat de plattelandsbevolking, afgezonderd van de wereld, met een primitieven levensstandaard tevreden was, zijn voorbij. De Deutsche landbouwer wil een levensstandaard, die dien van de stedelijke bevolking nabij komt. Hiertoe heeft hij een markt noodig, waar hij zijn producten tot gunstige prijzen van de hand kan doen. Op deze wijze openbaart zich het probleem van het plaatsen van de toenemende productie van den Deutschen landbouw. Bij een beschouwing van dit probleem moeten wij van de volgende punten uitgaan:

1). Een noemenswaardige vermeerdering van de behoefte aan levensmiddelen als gevolg van een toename der bevolking in Duitschland mag in tegenstelling met vroeger niet meer worden verwacht.

2) Evenmin is op een aanzienlijke toeneming van het verbruik per hoofd der bevolking te rekenen. De Duitse werkloze lijdt over het algemeen geen honger. Hij is slechts gedwongen, zijn levensbehoeften met de goedkoopste voedingsmiddelen te dekken.

3). Een verandering van het verbruik van goedkope levensmiddelen (aardappelen, roggebrood) in een van veredelde producten op grootere schaal is nauwelijks mogelijk, omdat zulks verhinderd wordt door de autarkistische politiek, die den export vernietigt en de levensmiddelen duurder maakt.

4). Derhalve blijft als belangrijkste en praktisch de eenige mogelijkheid voor den Duitschen landbouw over een uitbreiding ten koste van den invoer uit het buitenland. De mogelijkheden, die hier nog bestaan, kan men het beste overzien, wanneer men zich de huidige voorziening en het resultaat, welke de voorziening in eigen behoefte van Duitschland op enkele gebieden tot dusverre reeds heeft bereikt voor oogen stelt.

Broodgraan. De voorziening in eigen behoefte heeft in Duitschland op dit gebied een grooten omvang aangenomen. Terwijl in de jaren 1926/28 ca. 2½ miljoen ton tarwe (ruim 40 pCt. van de in het land verbruikte hoeveelheid) werd ingevoerd, zag de regering zich in 1932/33 genoodzaakt, aanzienlijke hoeveelheden tarwe op te koopen en te eozineeren, opdat zij als kippenvoer kan worden gebezigd. Ook de roggeoogsten zijn meer dan voldoende. Terwijl de Staat in vroeger jaren groote inkomsten verkreeg uit de invoerrechten op tarwe, moeten thans groote bedragen tot steun van de graanprijzen worden besteed. Door dat de oogstopbrengsten per bebouwde oppervlakte een stijgende tendens aantoonen, het verbruik per hoofd van broodgraan, zooals Jasny heeft aange- toond¹⁾, overal afneemt, is de huidige met broodgraan bebouwde oppervlakte in Duitschland reeds veel te groot. Hetzelfde geldt voor haver.

Vleeschproductie. De invoer van levend vee en vleesch, die in de jaren na de stabilisatie van den Mark zeer beduidend was, is tot een minimum gedaald. In 1932 werd het aandeel met 2 pCt. aangegeven. In 1933 werd invoer bijna onmogelijk. Niettemin is de ineenstorting van de prijzen op de veemarkt catastrofaal. Het indexcijfer voor landbouwartikelen bedroeg einde April in totaal 81,9, voor voer- middelen 83,4, en voor slachtvee 58,8. Dat een uitbreiding van den verbouw van voerartikelen, teneinde de vleeschproductie uit te breiden, onder deze omstandigheden niet loonend kan zijn, spreekt vanzelf. Bovendien is het vleeschverbruik per hoofd der bevolking gedurende de crisis slechts zeer weinig gedaald, zoodat ook met een toeneming daarvan nauwelijks gerekend mag worden, temeer waar zich ongetwijfeld een zekere verschuiving in de voedingsgewoonten van de bevolking ten koste van het vleeschverbruik heeft voorgedaan.

Vetvoorziening. In tegenstelling met graan en vleesch is Duitschland op het gebied van de vetvoorziening nog ver van autarkie verwijderd. En juist hier is de behoefte na den oorlog buitengewoon snel gestegen. Zoo bedroeg het verbruik per hoofd der bevolking van spijsvet:

	1913	1932
	in KG.	
boter	6,80	7,10
margarine	2,99	7,82
reuzel	3,43	3,46

In 1932 werd 68.000 ton boter ingevoerd op een totaalverbruik van ca. 450.000 ton, voor 1933 werd het contingent tot 50.000 ton verlaagd. Het aandeel van het buitenland bedraagt derhalve nog slechts 11

¹⁾ N. Jasny. Bevölkerungsgang und Landwirtschaft. Berlin 1931.

pCt. van het Duitse boterverbruik. Bij reuzel was het buitenland in 1932 met 108.000 ton of ongeveer 48 pCt. van het verbruik betrokken en tenslotte wordt margarine voor ruim 95 pCt. uit buitenlandsche grondstoffen vervaardigd. De groote hoeveelheden lijnkoeken, afkomstig van de Duitse margarine- en zeepproductie, tezamen met de ingevoerde lijnkoeken hebben in aanzienlijke mate tot de snelle ontwikkeling van de Duitse melkveehouderij medegewerkt.

Het invoeroverschot aan vetten en lijnkoeken bedroeg in 1932 nog ongeveer R.M. 600 miljoen en men meent derhalve hierin een groote ontwikkelingsmogelijkheid voor den Duitschen landbouw te zien. Door de invoering van een invoerrecht op reuzel, dat bijna prohibitief is, een hooge belasting op margarine en inkrimping van de margarineproductie tot ca. 50 pCt. van de hoeveelheid, welke tot dusverre werd gefabriceerd, heeft de huidige Minister voor Rijkseconomie en Voeding, Dr. Hugenberg, een principiële verandering op het gebied van de Duitse vetvoorziening ingeleid. Deze maatregelen hadden in de eerste plaats een stijging van den boterprijs van R.M. 85.— tot R.M. 120.— per 100 KG. tengevolge. De rentabiliteit van de melkveehouderij werd hierdoor onmiddellijk verbeterd.

Of deze verbetering ook duurzaam zal zijn en voor de stijging van de boterproductie groote mogelijkheden kan bieden, dient te worden betwijfeld. De armere lagen van de bevolking, die tot dusverre voor een pond goedkope margarine 25 Pf. betaalden, kunnen niet overgaan tot het verbruik van boter, die zesmaal zoo duur is. Bij een verdere stijging van de Duitse boterproductie, die in de periode van 1924 tot 1932 van ca. 240.000 ton tot 390.000 ton is gestegen, zullen de boterprijzen waarschijnlijk weder snel dalen en dan zal men weder voor een crisis in de melkveehouderij staan.

Men overweegt, om in plaats van de margarineproductie verder in te krimpen haar geleidelijk door groteren verbouw van oliehoudende zaden (raap-, kool- en lijnzaad) op binnenlandsche grondstofbasis over te hevelen. De hiertoe noodige gronden zijn wel te vinden. De moeilijkheid is echter, dat de cultuur van oliehoudende zaden tot dusverre in Duitschland niet rendabel was, en waarschijnlijk slechts door het verleen van premies rendabel zal zijn. Doch, zelfs wanneer men dit vraagstuk oplost, zal een uitbreiding van de cultuur van oliehoudende zaden met eenige honderdduizend H.A. (totaal bebouwde oppervlakte van Duitschland 20½ miljoen H.A.) niet van te groote beteekenis zijn. Of een verdergaande autarkie op het gebied van de vetvoorziening den Duitschen landbouw groote werkmogelijkheden zal verschaffen, betwijfelt ook de schepper van de nieuwe Duitse vetvoorziening; Hugenberg heeft kort geleden op een nieuw doel voor den Duitschen landbouw gewezen, nl. een vergaande autarkie op het gebied van de grondstoffen voor de textielindustrie.

Bepaalde mogelijkheden voor de binnenlandsche productie bestaan nog op het gebied van den tuinbouw, in hoofdzaak als gevolg van het toenemend verbruik van groenten en eieren, zulks op voorwaarde, dat de koopkracht van de stedelijke bevolking niet afneemt en, wanneer men tot inkrimping van den invoer van fruit en sinaasappelen, dus tot een verstoring van de markt voor Duitse industrieproducten in Spanje en Italië zou besluiten, ook op het gebied van de fruitteelt, doch al deze mogelijkheden zijn van ondergeschikt belang.

Resumeerend kan dus het volgende worden gezegd: de voorziening van Duitschland in eigen behoefte is op velerlei gebied (brood- en voergraan, vleesch) reeds bereikt, op andere gebieden (zuivelproducten, groenten) bijna bereikt; indien de huidige handelspolitiek wordt voortgezet, zullen de nog bestaande leemten in weinige jaren zijn aangevuld. De voorziening in eigen behoefte met levensmiddelen, — ja zelfs een uitbreiding van de vlas- en tabakscultuur — be-

teekent echter nog geen her-agrarisatie van het land, d.w.z. een toeneming van het aandeel van de landbouwbevolking op de totale bevolking. Tegen de mogelijkheid van her-agrarisatie spreekt enerzijds de geheele ontwikkeling van den Duitschen landbouw, zooals deze tot dusverre was en voorts het voorbeeld van de andere landen.

In de jaren 1924/1932 is, volgens een raming van H. Wilbrandt¹⁾, een raming, die hij zelf te laag acht, de landbouwproductie van Deutschland met 20—25 pCt., volgens de „Blätter für landwirtschaftliche Marktforschung” is de Deutsche landbouwproductie zelfs met 32 pCt. gestegen. Deze enorme toeneming heeft uitsluitend door rationalisatie van den landbouw plaats gevonden: een grooter gebruik van kunstmest, beperking van het braakliggen, betere zaad- en teeltkeus, grooter gebruik van machines enz.

Deze stijging heeft echter geen grooter aantal werkrachten vereischt. Tot 1930 was de trek naar de steden buitengewoon groot, in de laatste drie jaren zijn velen weder teruggekeerd. Per saldo kan het aandeel van de landbouwbevolking ten opzichte van 1925 nog zijn gedaald. Ondanks alle tot dusverre behaalde successen van den Duitschen landbouw, is deze, inzonderheid in vergelijking met Nederland en Denemarken, nog steeds als „rückständig” te beschouwen. De oogsten kunnen overal zonder gebruikmaking van meerdere arbeidskrachten nog aanzienlijk toenemen. Het is voldoende er bij voorbeeld op te wijzen, dat de opbrengst per melkkoe (gemiddelde van het Rijk) slechts 2375 Liter bedraagt, terwijl deze voor Denemarken, doch ook voor een aantal Deutsche provincies ruim 3000 Liter bedraagt. Hoe gering de behoefte aan menschen in den vooruitstrevenden en gerationaliseerden landbouw is, blijkt het beste uit de volgende opstelling. Van 100 werkenden waren in den landbouw, den boschbouw en de visscherij werkzaam:

in Denemarken (1921)	34,9
„ Deutschland (1925)	30,5
„ Nederland (1920)	23,6
„ Ver. Staten (1920)	26,3
„ Nieuw-Zeeland (1926)	24,2

Verskillende landen, waarmede werd vergeleken, hadden in tegenstelling met Deutschland, een uitvoeroverschot van levensmiddelen; het uitvoeroverschot van levensmiddelen van Denemarken bedroeg in 1930 ca. R.M. 1 milliard.

Wanneer de her-agrarisatie van Deutschland niet mogelijk lijkt, dan kunnen door de autarkische politiek toch beduidende doeleinden worden verwezenlijkt. Zoo wordt hierdoor de verdere „Verstädterung”

¹⁾ H. Wilbrandt: „Deutscher Volkswirt” van 23 Dec. 1932, blz. 384.

van het land voor langeren tijd onderbroken of ten minste vertraagd, de groei van kleine steden, inzonderheid in het Oosten, ten koste van de groote steden gesteund, tenslotte ook voorwaarden voor een in de richting West-Oost gaande binnenlandsche kolonisatie geschapen. Hiermede heeft een diepgaande breuk met alle ontwikkelingstendenzen van het land tot op den huidigen dag plaats.

IS DE KOOLBOUW EN -HANDEL IN WEST-FRIELAND TEN ONDERGANG GEDOEMD?

Rectificatie. Ongeveer in het midden der tweede kolom van dit artikel, opgenomen in het nummer van de vorige week, staat: „De invoer van vroege aardappelen was in 1932 gecontingenteerd, terwijl het invoerrecht onveranderd bleef op M. 2,— per 100 KG. van 15 Februari tot 31 Aug.” Dit moet echter zijn:

„... terwijl het invoerrecht onveranderd bleef op M. 1,50 per 100 KG. van 1 Maart tot 31 Aug.”

HYPOTHEEKRENTEN IN NEDERLAND.

Maand	Amsterdam	Arnhem	Groningen	Den Haag Volle eigendom	Den Haag Erfpacht	Middelburg	Rotterdam	Zwolle
1932								
Jan..		5		5.23	5½	5	5.—	
Febr..		5		5.25	5½	5	5.13	
Mrt..		5		5.19	5½	5	5.40	
April		5		5.18	5½	5	5.20	
Mei..		5		5.—	5½	5	5.34	
Juni..		5		5.03	5½	5	5.40	
Juli..		5		5.25	5½	5	5.50	
Aug..		5½		5.25	5½	5	5.43	
Sept..		5		5.25	5½	5	5.50	
Oct..		5		5.18	5½	5	5.08	
Nov..	5 ¹⁾	5	5 ²⁾	5.17	5.23	5	5.20	5
Dec..	4.90	4¾		5.13	—	5	5.11	5
1933								
Jan..	4.375	5		5.—	—	5	5.—	5
Febr..	5	5		4.84	—	5	4.79	5 ³⁾
Mrt..	4¾	5		4.50	5	5	4.96	4¾ ³⁾
April	4¾ ⁴⁾	5		4.88	5	4½-5	4.62	4½-5 ⁵⁾
Mei..	4½	5		5.—	5	5	4.65	

¹⁾ Onder de op deze rentebasis afgesloten hypotheek bevoinden zich er twee op erfpacht.

²⁾ Deze rente betreft hypotheek met een derde overwaarde; een instelling daar ter plaatse, welke slechts 50 0/0 van de geschatte waarde geeft, belegde in Nov. tegen 4½ 0/0.

³⁾ Op landerijen werd bij dubbele overwaarde hyp. verstr. tegen 4½ en 4¾ 0/0.

⁴⁾ Eén hypotheek op erfpacht à 5 0/0.

⁵⁾ Naar gelang van de waarde van het onderpand.

Nadruk verboden.

Resultaat van de rondvraag van de Internationale Vereeniging voor de Suikerstatistiek.

Dr. Gustav Mikusch te Weenen zendt ons onderstaand overzicht van de Internationale Vereeniging voor de Suikerstatistiek:

	Aantal werkende fabrieken		Aantal antwoorden	Bebouwde oppervlakte in H.A.		± in procenten ten opzichte van het vorig jaar
	1933/34	1932/33		1933/34	1932/33	
Duitschland	209	200	209	275.489	218.942	+ 25.83
Tsjecho-Slowakije	116	121	116	138.824	138.248	+ 0.42
Oostenrijk	7	7	7	45.376	42.988	+ 5.56
Hongarije	12	12	12	42.600	33.234	+ 28.18
Joego-Slavië	8	8	8	21.467	33.138	— 35.22
Roemenië	12	7	12	45.000	20.000	+ 125.00
Iersche Vrijstaat	1	1	1	5.500	5.300	+ 3.77
België	36	36	36	47.647	48.757	— 2.28
Italië	51	51	51	79.300	75.000	+ 5.73
Polen	61	64	61	102.400*)	114.899*)	— 10.88
Denemarken	9	9	9	43.000	37.500	+ 14.67
Zweden	20	19	21	49.350	40.585	+ 21.60
Finland	1	1	1	2.750	2.338	+ 17.62
Turkije (Europ.)	1	1	1	13.500	10.000	+ 35.00
Totaal	544	537	545	912.203	820.929	+ 11.12

*) Bebouwde oppervlakte, waarvan de bieten tot suiker werden verwerkt.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. Bk. { Disc. Wissels. 3 1/2 12 Mei '33	Lissabon .... 6 1/4 4 Apr. '32
{ Bel. Binn. Eff. 4 12 Mei '33	Londen ..... 2 30 Juni '32
{ Vrsch. in R.C. 4 12 Mei '33	Madrid ..... 6 26 Oct. '32
Athene ..... 9 3 Dec. '32	N.-York F.R.B. 2 1/2 25 Mei '33
Batavia ..... 4 1/2 10 Mrt. '30	Oslo ..... 3 1/2 22 Mei '33
Belgrado ..... 7 1/2 20 Juli '31	Parijs ..... 2 1/2 9 Oct. '31
Berlijn ..... 4 22 Sept. '32	Praag ..... 3 1/2 25 Jan. '33
Boekarest ..... 7 3 Mrt. '32	Pretoria ..... 3 1/2 15 Mei '33
Brussel ..... 3 1/2 13 Jan. '32	Rome ..... 4 9 Jan. '33
Budapest ..... 4 1/2 17 Oct. '32	Stockholm ..... 3 1 Juni '33
Calcutta ..... 3 1/2 16 Feb. '33	Tokio ..... 4.38 17 Aug. '32
Dantzig ..... 4 12 Juli '32	Weenen ..... 5 23 Mrt. '33
Helsingfors ..... 5 1/2 2 Juni '33	Warschau ..... 6 20 Oct. '32
Kopenhagen ..... 3 1 Juni '33	Zwits. Nat. Bk. 2 22 Jan. '31

WISSELKOERSEN.

OPEN MARKT.

	1933				1932	1931	1914
	10 Juni	6/10 Juni	29 Mei/3 Juni	22/27 Mei	6/11 Juni	8/13 Juni	20/24 Juli
Amsterdam Part. disc. Prolong.	17/8-2	13/16-2	17/8-2 1/4	21/8-3	3/8-5/8	1-1/16	31/8-3/16
Londen Daggeld...	1/4-1	1/4-1	1/4-1	1/4-1	1/2-11/2	3/4-2	13/4-2
Berlijn Daggeld...	4 3/8-5 1/2	4 3/8-5 5/8	4 3/8-5 7/8	4 1/4-5 1/2	5-6 1/4	4 1/2-7	—
New York Daggeld 1)	1	1	5/8-3/4	1	2 1/2-3/4	1 1/2-3/4	1 3/4-2 1/2

1) Koers van 9 Juni en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
6 Juni 1933	2.09 3/4	8.40 1/2	57.90	9.78 3/4	34.63 1/2	99 3/8
7 " 1933	2.07 5/8	8.40 3/4	57.80	9.78 3/4	34.66	99 3/8
8 " 1933	2.04	8.37	57.50	9.78 3/4	34.67	99 3/8
9 " 1933	2.05 7/8	8.40 1/2	57.90	9.78 3/4	34.67	99
10 " 1933	2.04	8.41	58.10	9.78 3/4	34.69	99 3/8
12 " 1933	2.01 1/8	8.42	58.17 1/2	9.78 3/4	34.70	99 3/8
Laagste d.w.1)	2.—	8.36	57.25	9.77 3/4	34.60	99
Hoogste d.w.1)	2.10 1/4	8.43	58.25	9.79 1/4	34.75	99 1/2
Muntpariteit	2.4878	12.1070	59.263	9.747	34.592	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
6 Juni 1933	48.04	—	7.41	1.50	12.91 1/2	21.22 1/2
7 " 1933	48.04 1/2	—	7.41	1.50	12.91	21.24
8 " 1933	48.02	—	7.40	1.50	12.94	21.25
9 " 1933	48.02	—	7.41	1.50	12.94	21.22 1/2
10 " 1933	48.02	—	7.41	1.50	—	—
12 " 1933	48.02	—	7.41	1.50	12.95	21.25
Laagste d.w.1)	47.95	—	7.37 1/2	1.45	12.85	21.10
Hoogste d.w.1)	48.07 1/2	28.25	7.45	1.55	13.—	21.40
Muntpariteit	48.12 1/2	35.007	7.371	1.488	13.094	48.52

Data	Stockholm *)	Kopenhagen *)	Oslo *)	Helsingfors *)	Buenos-Aires 1)	Montreal 1)
6 Juni 1933	43.20	37.50	42.60	3.60	65	1.86
7 " 1933	43.20	37.60	42.70	3.72	65	1.85
8 " 1933	43.20	37.40	42.40	3.70	65	1.86
9 " 1933	43.35	37.50	42.50	3.71	65	1.85
10 " 1933	43.50	37.50	42.50	3.71	65	1.85
12 " 1933	43.50	37.60	42.60	3.70	65	1.83
Laagste d.w.1)	42.80	37.05	42.—	3.65	—	1.77 1/2
Hoogste d.w.1)	43.65	37.80	42.80	3.76	65	1.92 1/2
Muntpariteit	66.671	66.671	66.671	6.266	95 3/4	2.4878

*) Notering te Amsterdam. **) Not. te Rotterdam. 1) Part. opgave. In 't 1ste of 2de No. van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
6 Juni 1933	4,04 3/8	4,70 1/4	27,87 1/2	48,—
7 " 1933	4,08 5/8	4,75 3/4	28,32	48,69
8 " 1933	4,09 7/8	4,76 1/4	28,37	48,75
9 " 1933	4,12	4,79	28,40	48,94
10 " 1933	4,16	4,83 1/2	28,90	49,40
12 " 1933	4,18	4,86	29,10	49,67
13 Juni 1932	3,67 3/4	3,93 7/8	23,67	40,48 1/2
Muntpariteit	4,86	3,90 5/8	23,81 1/4	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Londen	Noteerings-eenheden	27 Mei 1933	3 Juni 1933	6/10 Juni 1933 Laagste	10 Juni 1933 Hoogste
Alexandrië..	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 1/8	97 3/8
Athene	Dr. p. £	590	590	580	600
Bangkok....	Sh. p. tical	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8	1/10 1/8
Budapest ..	Pen. p. £	19 1/2	19 1/2	18 1/2	19 1/2
Buenos Aires	d. p. \$	41 3/4	42	41 1/4	42 1/4
Calcutta	Sh. p. rup.	1/6 3/32	1/6 5/64	1/6 1/16	1/6 3/32
Constantin..	Piast. p. £	695	695	695	700
Hongkong ..	Sh. p. \$	1/4 11/16	1/4 11/16	1/4 1/8	1/4 1/8
Kobe	Sh. p. yen	1/2 21/32	1/2 19/16	1/2 19/16	1/3 1/8
Lissabon....	Escu. p. £	110	110	109 1/4	110 1/2
Mexico	\$ per £	13.50	14.30	14.30	14.30
Montevideo	d. per £	34	34	33	35
Montreal ..	\$ per £	4.44 1/2	4.50 3/4	4.49	4.56
Rio d. Janeiro	d. per Mil.	4 3/4	4 3/4	4 3/8	5
Shanghai ..	Sh. p. tael	1/3 1/8	1/3 1/4	1/2 3/4	1/3 3/8
Singapore ..	id. p. \$	2/3 1/8	2/3 1/8	2/3 3/8	2/4 1/16
Valparaiso 1)	\$ per £	—	—	—	2/3 1/8
Warschau ..	Zl. p. £	30 1/4	30 1/8	29 3/4	30 1/8

1) 90 dg.

ZILVERPRIJS

Londen 1)	N.York 2)
6 Juni 1933..	19 1/4
7 " 1933..	19 3/16
8 " 1933..	19 1/4
9 " 1933..	19 7/16
10 " 1933..	19 5/8
12 " 1933..	19 7/16
13 Juni 1932..	16 7/8
27 Juli 1914..	24 1/16

GOUDPRIJS 3)

Londen	
6 Juni 1933....	122/6
7 " 1933....	122/-
8 " 1933....	122/2 1/2
9 " 1933....	122/4 1/2
10 " 1933....	122/6
12 " 1933....	122/2 1/2
13 Juni 1932....	112/8
27 Juli 1914....	84/10 3/4

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS

Vorderingen.	31 Mei 1933	7 Juni 1933
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank.....	f —	f 2.918.853,10
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	36.564,49	791.476,23
Voorschotten op ultimo April 1933 aan de gem. verst. op v. haar d. de Rijksadm. te heffen gem. ink. bel. en ooc. op de Rijksink. bel.	1.674.684,88	1.674.684,88
Voorschotten op ultimo April 1933 a. d. gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en dergem. fondsbel., alsmede ooc. op die belastingen en op de vermogensbelasting	1.988.511,22	1.988.511,22
Voorschotten aan Ned.-Indië.....	167.242.940,21	172.103.857,99
Id. aan Suriname.....	11.816.421,99	11.818.097,99
Id. aan Curaçao.....	6.513.965,81	6.343.272,91
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Saldo der postrek. v. Rijkscomptabilen Vord. op andere Staatsbedrijven 1)....	100.762.576,57	100.857.363,78
	26.444.713,80	28.854.347,22
	14.777.601,14	14.912.601,14
Verstr. t. laste der Rijksbegr. kasgeld-leeningen aan gemeenten (saldo)....	39.596.270,62	39.596.270,62

Vorderingen.	31 Mei 1933	7 Juni 1933
Voorschot door De Ned. Bank ing. art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 15.000.000,—	—
Voorschot door De Ned. Bank in rekg.-crt. verstrekt.....	6.456.039,36	—
Schatkistbiljetten in omloop.....	257.758.000,—	f 286.354.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	121.650.000,—	125.550.000,—
Daggeldleeningen.....	4.000.000,—	—
Zilverbons in omloop.....	1.539.166,—	1.536.219,50
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenf. 1)	565.473,28	317.488,17
Id. aan het Staatsbedrijf. P., T. en T. 1)	95.121.360,67	97.697.814,44
Id. aan andere Staatsbedrijven 1)....	233.040,79	208.262,04
Id. aan diverse instellingen 1).....	76.596.221,06	80.651.792,54

NEDERLANDSCH-INDISCH VLOTTENDE SCHULD.

	3 Juni 1933	10 Juni 1933
Vorderingen:		
Betaalmiddelen in 's Lands kas.....	—	—
waaronder Muntbiljetten.....	—	—
Saldo Javasche Bank.....	f 286.354.000,—	—
Verplichtingen:		
Voorschot 's Rijks kas e. a. Rijksinstell.	125.550.000,—	f 173.446.000,—
Schatkistpromessen.....	—	600.000,—
Schatkistbiljetten.....	1.536.219,50	19.575.000,—
Muntbiljetten in omloop.....	317.488,17	1.751.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds.	97.697.814,44	540.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarbank.	208.262,04	1.351.000,—
Voorschot van de Javasche Bank....	80.651.792,54	5.603.000,—

SURINAAMSCH BANK.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
6 Mei 1933..	876	1.186	442	730	2.256
29 April 1933..	876	1.257	445	740	2.282
22 " 1933..	876	1.029	446	743	2.263
15 " 1933..	864	1.132	497	744	2.262
8 " 1933..	863	1.202	498	756	2.276
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluftp. der activa.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 12 Juni 1933.

		Activa.		
Binnenl. Wis-	Hfdbk. f	42.261.670,71		
sels, Prom.,	Bijbnk. "	1.127.394,65		
enz. in disc.	Ag.sch. "	5.215.579,95	f	48.604.645,31
Papier o. h. Buitenl. in disconto				"
Idem eigen portef.		f 73.289.443,—		
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.				" 73.289.443,—
Beleeningen	Hfdbk. f	25.487.605,02		
incl. vrsch.	Bijbnk. "	5.559.773,65		
in rek.-crt.	Ag.sch. "	42.113.718,65		
op onderp.			f	73.161.097,32
Op Effecten		f 72.164.281,12		
Op Goederen en Spec.		996.816,20		" 73.161.097,32
Voorschotten a. h. Rijk				"
Munt, Goud	f	97.701.985,—		
Muntmat., Goud		733.941.318,26		
	f	831.643.303,26		
Munt, Zilver, enz.		23.092.232,10		
Muntmat., Zilver				" 854.735.535,36 ¹⁾
Belegging $\frac{1}{5}$ kapitaal, reserves en pensioenfonds				" 21.543.844,06
Gebouwen en Meub. der Bank				" 5.000.000,—
Diverse rekeningen				" 9.973.480,45
Staat d. Nederl. (Wet v. 27/5/32, S. No. 221)				" 18.331.195,17
			f	1.104.639.240,67

		Passiva.		
Kapitaal		f	20.000.000,—	
Reservefonds			3.749.272,82	
Bijzondere reserve			5.000.000,—	
Pensioenfonds			8.837.237,05	
Bankbiljetten in omloop			942.162.970,—	
Bankassigatiën in omloop			64.425,11	
Rek.-Cour. { Het Rijk f		6.444.997,99		
saldo's: { Anderen "		118.008.688,88		" 124.453.686,87
Diverse rekeningen			371.648,82	
			f	1.104.639.240,67

Beschikbaar metaalsaldo f 428.190.256,43
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is „ 1.070.475.641,—
¹⁾ Waarvan in het buitenland f 3.020.302,58.

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo ¹⁾	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
12 Juni '33	97.702	733.941	942.163	124.518	428.190	80
6 „ '33	97.702	737.179	958.950	114.031	428.279	80
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen ²⁾
12 Juni 1933	48.605	—	73.161	73.289	9.973
6 „ 1933	49.123	—	76.518	73.289	9.757
25 Juli 1914	67.947	—	61.686	20.188	509

¹⁾ Sedert den bankstaat van 4 Jan. 1929 op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking. ²⁾ Onder de activa.

JAVASCHE BANK.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
10 Juni '33 ²⁾	149.080		204.820	33.410	53.788
3 „ '33 ²⁾	149.020		201.490	34.650	54.564
13 Mei 1933	106.709	44.271	204.891	32.784	55.910
6 „ 1933	106.226	45.138	206.071	36.271	54.427
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Wissels. buiten N.-Ind. betaalb.	Dis-conto's	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Dek-kings-percentage
10 Juni '33 ²⁾	6.630	60.450		35.170	63
3 „ '33 ²⁾	8.760	58.440		32.910	63
13 Mei 1933	21.024	9.082	38.351	21.839	64
6 „ 1933	20.591	9.058	41.053	21.516	62
25 Juli 1914	6.395	7.259	75.541	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Cijfers telegrafisch ontvangen.

BANK VAN ENGELAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in circulatie	Bankbilj. in Banking Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Securities
7 Juni 1933	187.738	378.463	68.186	11.073	10.758
31 Mei 1933	187.403	374.063	72.268	11.250	10.949
22 Juli 1914	40.164		29.317		33.633

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. ¹⁾
			Bankers	Other Accounts		
7 Juni '33	76.289	8.925	102.410	38.233	69.275	46 $\frac{5}{16}$
31 Mei '33	72.506	33.247	77.473	39.536	73.339	48 $\frac{13}{16}$
22 Juli '14	11.005	14.736		42.185	29.297	52

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Data	Goud	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot v. d. Staat
2 Juni '33	81.062	1.072	2.457	4.437	1.491	2.738	3.200
26 Mei '33	80.951	1.126	2.468	4.868	1.419	2.675	3.200
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen ¹⁾	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort. k.	Particulieren
2 Juni '33	6.582	2.427	84.615	228	1.991	16.846
26 Mei '33	6.582	2.248	83.267	284	1.981	18.393
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

¹⁾ Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKS BANK.

Data	Goud	Daarvan bij buitenl. circ. banken ¹⁾	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
7 Juni 1933	351,2	51,6	84,4	3.059,3	74,4
31 Mei 1933	372,3	21,6	77,0	3.078,4	163,7
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa ²⁾	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
7 Juni 1933	320,2	332,3	3.372,6	375,6	161,2
31 Mei 1933	317,3	379,1	3.468,8	438,8	159,1
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,—	40,0

¹⁾ Onbelast. ²⁾ W.o. Rentenbankscheine 7 Juni, 31 Mei 1933, resp. 28, 13 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Data	Goud		Binnen- en buitenlandsche wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorschot aan den Staat	Overheids-fondsen	Circulatie	Rekg. Crt.	
	Munt en metaal	Munt en diversen						Schatkist	Partic.
8 Juni 1933	2671	64	724	62	363	40	3.609	48	255
31 Mei 1933	2671	64	741	62	363	40	3.638	40	251

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash“ ²⁾	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
24 Mei '33	3.499,2	2.879,1	308,7	312,2	42,7
17 „ '33	3.467,5	2.786,8	304,0	330,2	77,5

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circula-tie	Totaal Depo-sito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ¹⁾	Algem. Dek-kings-perc. ²⁾
24 Mei '33	1.861,7	3.221,4	2.392,8	150,3	67,8	62,3
17 „ '33	1.836,6	3.300,0	2.320,5	150,2	67,1	61,6

¹⁾ Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. ²⁾ Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

³⁾ „Other Cash“ does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Data	Aantal banken	Dis-conto's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waarvan time deposits
17 Mei '33	85	8.421	7.925	1.557	15.170	4.271
10 „ '33	80	8.404	7.914	1.536	15.058	4.318

De posten van De Ned. Bank, de Javasche Bank en de Bank of Eng-land zijn in duizenden, alle overige posten in miljoenen van de be-treffende valuta.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

13 Juni 1933.

In de prijzen voor tarwe kwam in de eerste helft der afgelopen week weinig verandering en de termijnmarkten te Chicago en te Winnipeg fluctueerden weinig. Gedurende de laatste dagen der week werd de stemming te Chicago vast in verband met het regeeringsrapport over wintertarwe, dat minder gunstig was dan men in handelskringen had verwacht. In de laatste weken was steeds gesproken van verbetering van den toestand, zoodat de schatting van de opbrengst van wintertarwe per 1 Juni niet hoog genoemd kan worden op 341 miljoen bushels tegen 337.485.000 bushels op 1 Mei. In het vorige jaar bedroeg de laatste schatting 462.151.000 bushels. Wat voorjaarstarwe betreft zegt het regeeringsrapport alleen, dat de conditie van het gewas 84.9 is tegen 84.5 in het vorige jaar en een gemiddelde der laatste tien jaren van 82.7. Sedert het rapport is verschenen luiden de berichten over wintertarwe weder ongunstiger, en wordt een kleinere opbrengst verwacht tengevolge van overmatige hitte. In vroeger streken is men met het binnenhalen van den oogst begonnen en de eerste dorschresultaten geven een laag natuurgewicht. In Canada blijven de omstandigheden voor de zomertarwe gunstig. Het Statistische Bureau in Canada schat de conditie in Manitoba op 99, in Saskatchewan op 99 en in Alberta op 98. Particuliere rapporten uit Canada luiden gunstig en op het oogmerk wordt een normale opbrengst verwacht, mits in Juni en Juli voldoende regen valt. De termijnmarkt te Winnipeg is in navolging van Chicago eveneens gestegen, echter niet in dezelfde mate door de gunstige oogstberichten in Canada en de groote voorraden, welke voor uitvoer beschikbaar zijn. Het slot te Chicago was 4½ dollarcenten per 60 lbs. hooger en te Winnipeg 1¼ dollarcenten hooger dan een week geleden. De lagere dollarkoers heeft deze verhooging echter op. De vraag voor tarwe was in Europa in de afgelopen week matig en koopers waren over het algemeen slechts in de markt bij kleine prijsverlagingen. Voor Manitobatarwe stakte de vraag, toen de prijzen in het laatst der week werden verhoogd. Australische tarwe werd tijdelijk iets lager verkocht, doch het aanbod is allerminst dringend en spoedig werden de prijzen tot het oude peil verhoogd. Platatarwe schommelde weinig in prijs en ook aan de Argentijnsche termijnmarkten kwamen geen groote veranderingen voor. Te Buenos Aires was het slot 8 centavos, te Rosario 10 centavos per 100 KG. lager. De oogstberichten in Europa blijven over het algemeen gunstig. In Duitsland wordt de stand van wintertarwe op 1 Juni aangegeven met het cijfer 2.6 tegen 2.7 op 1 Mei en 2.6 op 1 Juni van het vorige jaar. Men verwacht in Duitsland niet zulk een grooten oogst als in het vorige jaar. Ook in Frankrijk is dat het geval; de boeren meenen, dat de ontwikkeling der planten door het zeer warme weder te snel is gegaan en dat veel tarwe binnengehaald zal worden met een licht natuurgewicht. Ook voor Italië wordt gerekend op een iets kleinere opbrengst. In Roemenië is men bevreesd voor het optreden van roest, wanneer in een later ontwikkelingsstadium veel regen valt. Bij mooi warm weer en niet te veel regen zou een goede opbrengst verwacht kunnen worden.

De rogge-markt was in de afgelopen week weder teleurstellend met aanhoudend aanbod van Poolse en Hongaarsche rogge, voor welke soorten langzaam afbrekende prijzen werden gevraagd. Argentijnsche rogge wordt nog het best op prijs gehouden, doch deze soort moest ook tot iets lagere prijzen worden verkocht. De stand van winterrogge in Duitsland werd op 1 Juni

aangegeven met 2.7 tegen 2.9 op 1 Mei en 2.5 op 1 Juni van het vorige jaar.

De geheele week was het aanbod van disponibile en spoedig verwachte maïs klein en eerst in het laatst der week kwamen eenige booten met maïs binnen. Voor Donau-maïs van goede kwaliteit uit lichter bestond eenige vraag, voor disponibile Platamaïs was de belangstelling beperkt voor de daarvoor gevraagde verhoogde prijzen. Algemeen gaf men er de voorkeur aan de aankomst der eerste booten af te wachten. Toen viel de vraag echter nog tegen en waren de omzetten kleiner dan de houders van maïs hadden verwacht. De stemming voor maïs was in de afgelopen week niet vast en afladers van Platamaïs waren dringend aan de markt met stoomende booten en op aflading. De prijzen zijn verder gedaald, later konden zij weder eenigszins verbeteren toen de termijnmarkten in Argentinië iets aantrokken en afladers niet meer geneigd waren tot de laagste prijzen af te geven. Daarna werd de stemming weder flauwer en verkochten afladers voor de laagste prijzen der week. Het slot voor maïs te Buenos Aires en te Rosario was 10 centavos lager dan een week geleden. Het aanbod van stoomende Donau-maïs was dringend evenals ter verlading in deze en eerstvolgende maanden. Tot sterk verlaagde prijzen werden verschillende zaken gedaan, later verbeterde de stemming en werden eenigszins hogere prijzen betaald. Twee booten met Donau-maïs kwamen binnen en vonden moeilijk afzet, ook al wegens de kwaliteit. De berichten uit Roemenië zijn, wat maïs betreft, niet onverdeeld gunstig. De vroeg gezaaide maïs is slecht tot ontkieming gekomen en de bebouwde oppervlakte zal, naar men meent, kleiner zijn dan in het vorige jaar. In Hongarije en Zuid-Slavië is de maïs-plant achterlijk in ontwikkeling.

Gerst was in de afgelopen week goed gevraagd en de prijzen hebben zich op de meeste dagen kunnen handhaven. Tegen het einde der week trad voor ladende posities eene kleine verlaging in. Voor de eerste booten wordt een premie betaald. Donaugerst was onveranderd aangeboden, doch vond weinig belangstelling.

De omzetten in haver waren beperkt, de prijzen ondergingen gene verandering. De termijnmarkt te Buenos Aires sloot 10 centavos lager.

SUIKER.

De verschillende suikermarkten waren gedurende de afgelopen week onregelmatig met flinke fluctuaties in Amerika. Het feit, dat het Congres spoedig op recess gaat en waarschijnlijk pas in December weer bijeenkomt, waardoor het vraagstuk van de wijziging der invoerrechten voor Cubasuiker voorloopig van de baan is, werkte deprimeerend op de stemming aldaar. Nadat voor Cuba-suiker promptte verscheping nog 1.53 d.c. c. & fr. New-York betaald was, kon op den tweeden dag van week al niet meer dan 1.48 bedongen worden, welke prijs zich echter niet kon handhaven.

Naar verluidt is de consumptie der Ver. Staten gedurende de eerste 4 maanden met ca. 8½ pCt. vooruitgegaan, voor April zelfs met ca. 15 pCt.

De New-Yorksche termijnmarkt opende vast. De tweede dag gaf een teruggang van 9 à 11 punten te zien en de week sloot na eenige fluctuaties als volgt: Juli 1.43, Sept. 1.46, Oct. 1.50, Dec. 1.53 en Jan. 1.54, terwijl de laatste notering voor Spot Centr. 3.46 bedroeg.

De ontvangsten in de Atlantische havens der Ver. Staten bedroegen deze week 49.000 tons, de versmeltingen 51.000 tons tegen 41.100 tons en de voorraden 303.000 tons tegen 346.000 tons.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	4-10 Juni 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	4-10 Juni 1933	Sedert 1 Jan. 1933	Overeenk. tijdvak 1932	1933	1932
Tarwe	19.243	576.943	666.270	—	11.870	7.408	588.813	673.678
Rogge	4.351	195.168	231.633	153	2.762	940	197.930	232.573
Boekweit	—	11.120	10.952	—	25	—	11.145	10.952
Mais	1.131	448.952	593.497	5.402	98.747	148.785	547.699	742.282
Gerst	5.085	139.563	179.153	51	16.577	7.271	156.140	186.424
Haver	2.342	78.770	100.735	95	2.017	2.542	80.787	103.277
Lijnzaad	67	116.290	127.578	7.090	147.024	186.265	263.314	313.843
Lijnkoek	100	29.010	47.197	—	—	50	29.010	47.247
Tarwemeel	152	10.241	11.527	35	3.602	7.134	13.843	18.661
Andere meelsoorten	464	26.444	20.912	575	5.157	7.096	31.601	28.008

STATISTISCH OVERZICHT

	GRANEN EN ZADEN										TUINBOUWARTIKELEN (Loosduinen)						VLEESCH			
	TARWE Manitoba No. 2 loco Rotterdam/ Amsterdam per 100 K.G. a)		ROGGE No. 2 Canada loco R'dam/A'dam per 100 K.G. a)		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		GERST 62/63 K.G. Z. Russische loco Rotterdam/ A'dam per 2000 K.G. a)		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 K.G.		BLOEM- KOOR le soort p. 100 st. b)		KASKOM- KOMMERS le soort p. 100 st. b)		SALADE le soort b) p. 100 Krop		RUND- VLEESCH (versch) Gem.v.3kw. per 100 KG. Rotterdam		VARKENS- VLEESCH (versch) per 100 KG. Rotterdam	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1925	17,20	100,0	13,07 ^b	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1926	15,90	92,4	11,75	89,9	174,25	75,3	196,75	83,4	360,50	77,9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1927	14,75	85,8	12,47 ^b	95,4	176,00	76,0	237,00	100,4	362,50	78,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1928	13,47 ^b	78,3	13,15	100,6	226,00	97,7	228,50	96,8	363,00	78,5	26,47	100,-	23,08	100,-	5,83	100,-	93,-	100,-	77,50	100,-
1929	12,25	71,2	10,87 ^b	83,2	204,00	88,1	179,75	76,2	419,25	90,6	26,32	99,4	23,83	103,3	7,60	130,3	96,40	103,7	93,12 ^b	120,2
1930	9,67 ^b	56,3	6,22 ^b	47,6	136,75	59,1	111,75	47,4	356,00	77,0	16,32	61,7	18,28	79,2	3,51	60,2	108,-	116,1	72,90	94,1
1931	5,55	32,3	4,55	34,8	84,50	36,5	107,25	45,4	187,00	40,4	18,49	69,9	16,89	73,2	4,33	74,3	88,-	94,6	48,-	61,9
1932	5,22 ^b	30,4	4,62 ^b	35,4	77,25	33,4	100,75	42,7	137,00	29,6	16,71	63,1	11,87	51,4	3,57	61,2	61,-	65,6	37,50	48,4
Jan. 1931	6,52 ^b	37,9	4,-	30,6	84,50	36,5	86,25	36,5	207,50	44,9	—	—	—	—	—	—	96,-	103,2	56,-	72,3
Febr. "	5,77 ^b	33,6	3,90	29,8	87,50	37,8	85,75	36,3	206,25	44,6	—	—	—	—	—	—	91,-	97,8	50,-	64,5
Maart "	5,62 ^b	32,7	4,20	32,1	103,00	44,5	104,75	44,4	214,00	46,3	—	—	—	—	—	—	90,-	96,8	51,-	65,8
April "	5,90	34,3	4,42 ^b	33,8	112,00	48,4	117,00	49,6	197,75	42,8	20,42	77,1	22,42	97,1	7,45	127,8	97,-	104,3	47,-	60,6
Mei "	6,15	35,8	4,97 ^b	38,0	95,75	41,4	124,00	52,5	189,00	40,9	16,56	62,6	18,75	81,2	4,27	73,2	98,-	105,4	45,-	58,1
Juni "	5,75	33,4	5,05	38,6	86,75	37,5	116,50	49,4	191,50	41,4	—	—	—	—	—	—	101,-	108,6	41,-	52,9
Juli "	5,42 ^b	31,5	4,70	35,9	84,25	36,4	115,75	49,0	211,00	45,6	—	—	—	—	—	—	95,-	102,2	49,-	63,2
Aug. "	4,97 ^b	28,9	4,02 ^b	30,8	74,50	32,2	119,50	50,6	185,50	40,1	—	—	—	—	—	—	94,-	101,1	54,-	69,7
Sept. "	4,77 ^b	27,8	4,27 ^b	32,7	68,00	29,4	97,00	41,1	164,25	35,5	—	—	—	—	—	—	84,-	90,3	50,-	64,5
Oct. "	5,-	29,1	4,47 ^b	34,2	68,50	29,6	94,75	40,1	160,25	34,6	—	—	—	—	—	—	75,-	80,6	49,-	63,2
Nov. "	5,82 ^b	33,9	5,47 ^b	41,9	81,00	35,0	114,50	48,5	169,75	36,7	—	—	—	—	—	—	72,-	77,4	48,-	61,9
Dec. "	4,92 ^b	28,6	4,95	37,9	69,25	29,9	111,25	47,1	145,75	31,5	—	—	—	—	—	—	70,-	75,3	43,-	55,5
Jan. 1932	5,05	29,4	5,07 ^b	38,8	71,25	30,8	114,00	48,3	142,50	30,8	—	—	—	—	—	—	70,-	75,3	40,-	51,6
Febr. "	5,30	30,8	5,07 ^b	38,8	74,00	32,0	108,50	46,0	142,25	30,8	—	—	—	—	—	—	68,-	73,1	34,-	43,9
Maart "	5,52 ^b	32,1	5,80	44,4	86,75	37,5	118,00	50,0	143,25	31,0	—	—	—	—	—	—	67,-	72,0	32,-	41,3
April "	5,65	32,7	6,22 ^b	47,6	88,75	38,3	124,50	52,8	135,25	29,2	20,38	77,0	15,06	65,3	5,27	90,4	63,-	67,7	28,-	36,1
Mei "	5,60	32,6	5,30	40,5	78,00	33,7	116,00	49,2	130,25	28,2	13,03	49,2	14,78	64,0	3,71	63,6	63,-	67,7	26,-	33,5
Juni "	5,22 ^b	30,4	4,15	31,7	80,75	34,9	105,75	44,8	128,75	27,8	—	—	—	—	—	—	67,-	72,0	34,-	43,9
Juli "	4,90	28,5	4,-	30,6	78,75	34,0	100,25	42,5	129,75	28,1	—	—	—	—	—	—	64,-	68,8	35,50	45,8
Aug. "	5,20	30,2	4,07 ^b	31,2	77,50	33,5	98,25	41,6	133,00	28,8	—	—	—	—	—	—	62,-	66,7	40,50	52,2
Sept. "	5,47 ^b	31,8	4,20	32,1	78,50	33,9	88,50	37,5	150,75	32,6	—	—	—	—	—	—	55,-	59,1	42,50	54,8
Oct. "	5,25	30,5	3,92 ^b	30,0	74,50	32,2	79,50	33,7	138,25	29,9	—	—	—	—	—	—	53,-	57,0	46,-	59,3
Nov. "	4,90	28,5	3,90	29,8	71,25	30,8	79,00	33,5	135,25	29,2	—	—	—	—	—	—	53,-	57,0	46,-	59,3
Dec. "	4,72 ^b	27,5	3,80	29,1	66,25	28,6	75,25	31,9	135,00	29,2	—	—	—	—	—	—	53,-	57,0	46,-	59,3
Jan. 1933	4,95	28,8	3,75	28,7	73,00	31,5	75,25	31,9	136,50	29,5	—	—	—	—	—	—	50,50	54,3	44,75	57,7
Febr. "	4,77 ^b	27,8	3,70	28,3	71,00	30,7	74,75	31,7	130,25	28,2	—	—	—	—	—	—	49,25	53,0	45,-	58,1
Maart "	5,05	29,4	3,82 ^b	29,3	73,50	31,7	76,25	32,3	130,50	28,2	—	—	—	—	—	—	46,50	50,0	46,-	59,3
April "	5,15	29,9	3,75	28,7	72,75	31,4	71,25	30,2	129,50	28,0	14,62	55,2	13,59	58,9	3,27	56,1	49,50	53,2	48,25	62,3
Mei "	5,40	31,4	3,77 ^b	28,9	70,50	30,5	73,25	31,0	146,75	31,7	14,32	54,1	10,74	46,5	1,51	25,9	52,25	56,2	49,-	63,2
6 Juni "	5,25	30,5	3,65	27,9	70,00	30,2	77,00	32,6	159,50	34,5	—	—	—	—	—	—	52,- ⁶	55,9	49,- ⁶)	63,2
12 "	5,20	30,2	3,55	27,2	65,50	28,3	75,00	31,8	158,00	34,2	—	—	—	—	—	—	52,- ⁷	55,9	47,50 ⁷)	61,3

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nos. van 8, 15 Aug. 1928, 25 Febr. 1931 en 15 Febr. 1933. 2) Tot Jan. 1931 Hard Winter No. 2 van Jan. 1931 tot vanaf 26 Mei 1930 tot 23 Mei 1932 74 K.G. Zuid-Russische. 3) Tot Jan. 1928 Malting; van Jan. 1928 tot 9 Febr. 1931 American No. 2, van 9 Febr. 1931 tot 23 Mei 1932 het betreffende jaar. 4) 2 Juni. 5) 10 Juni. 6) 9 Juni.

Vervolg STATISTISCH OVERZICHT

	MINERALEN						TEXTIELGOEDEREN										DIVERSEN			
	STEENKOLEN Westfaalsche/ Hollandsche bunkerkolen, ongezeefd i.o.b. R'dam/A'dam per 1000 K.G.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33,90 Bé s.g. per barrel		BENZINE Gulf exp. 64/66 ^a \$cts. t/m U.S. gallon		KATOEN			WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.		WOL gekamde Australische, Crossbred Coloni- al Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.		KOE- HUIDEN Gaaf, open kop 57-61 pnd.		KALK- SALPETER Gld. per 100 KG. netto				
	f.	%	\$	%	\$cts.	%	\$ cts.	%	pence	%	pence	%	pence	%	pence	%	f.	%	f.	%
1925	10,80	100,0	1,68	100,0	14,86	100,-	23,25	100,0	29,27	100,-	9,35	100,-	55,00	100,0	29,50	100,0	34,70	100,0	12,-	100,0
1926	17,90	165,7	1,89	112,5	13,65	91,9	17,55	75,5	16,24	55,5	6,30	67,4	47,25	85,9	24,75	83,9	28,46	82,0	11,61	96,8
1927	11,25	104,2	1,30	77,4	14,86	100,-	17,50	75,3	16,78	57,3	7,27	77,8	48,50	88,2	26,50	89,8	40,43	116,5	11,48	95,7
1928	10,10	93,5	1,20	71,4	9,98	67,2	20,00	86,0	19,21	65,6	7,51	80,4	51,50	93,6	30,50	103,4	47,58	137,1	11,48	95,7
1929	11,40	105,6	1,23	73,2	10,-	67,3	19,15	82,4	17,05	58,2	6,59	70,5	39,-	70,9	25,25	85,6	32,25	92,9	10,60	88,3
1930	11,35	105,1	1,12	66,7	8,77	59,0	13,55	58,3	12,-	41,0	3,92	41,9	26,75	48,6	16,25	55,1	25,36	73,1	9,84	82,0
1931	10,05	93,1	0,58	34,5	5,04	33,9	8,60	37,0	7,33	25,0	3,08	33,0	21,50	39,1	12,00	40,7	18,65	53,7	8,61	71,8
1932	8,00	74,1	0,81	48,2	4,50	30,3	6,45	27,7	5,21	17,8	3,11	33,3	16,00	29,1	8,50	28,8	11,15	32,1	6,15	51,3
Jan. 1931	10,30	95,4	0,85	50,6	6,08	40,9	10,30	44,3	8,31	28,4	3,09	33,1	21,25	38,6	12,00	40,7	24,63	71,0	10,11	84,3
Febr. "	10,30	95,4	0,85	50,6	6,14	41,3	10,95	47,1	9,58	32,7	3,55	38,0	21,75	39,5	12,00	40,7	22,50	64,8	10,21	85,1
Maart "	10,30	95,4	0,66	39,3	6,07	40,9	10,90	46,9	9,70	33,1	3,56	38,1	25,25	45,9	14,50	49,2	22,25	64,1	10,21	85,1
April "	10,15	94,0	0,53	31,5	5,66	38,1	10,25	44,1	8,68	29,7	3,31	35,4	24,50	44,5	14,50	49,2	22,25	64,1	10,21	85,1
Mei "	10,00	92,6	0,53 ^b	31,5	5,37 ^b	36,2	9,40	40,4	8,18	27,9	3,01	32,2	23,50	42,7	13,00	44,1	21,75	62,7	10,21	85,1
Juni "	10,00	92,6	0,34	20,5	4,24	28,5	9,10	39,1	7,54	25,8	3,01	32,2	22,00	40,0	12,50	42,4	19,13	55,1	10,21	85,1
Juli "	10,00	92,6	0,24 ^b	14,3	3,40 ^b	22,9	9,25	39,8	7,73	26,4	3,35	35,8	22,25	40,5	12,50	42,4	20,25	58,4	8,26	68,8
Aug. "	10,00	92,6	0,43	25,9	3,94	26,5	7,20	31,0	5,94	20,3	2,59	27,7	22,25	40,5	12,00	40,7	18,75	54,0	7,-	58,3
Sept. "	10,00	92,6	0,56	33,2	5,50	37,0	6,55	28,2	5,77	19,7	2,59	27,7	20,00	36,4	11,00	37,3	18,-	51,9	6,50	

WAN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

Table with columns for ZUIVEL EN EIERN (Boter, Kaas, Eieren) and METALEN (Koper, Lood, Tin, IJzer, Gieterij-IJzer, Zink, Goud, Zilver). Rows list various metal types and their prices in different currencies and units.

26 Sept. 1932 79 K.G. La Plata. 3 Tot Jan. 1928 Western; vanaf Jan. 1928 tot 16 Dec. 1929 American No. 2, van 16 Dec. 1929 tot 26 Mei 1930 74 5/8 K.G. Hongaarsche 64 5/8 K.G. Zuid-Russische. Van 23 Mei—19 Sept. 1932 No. 3 Canada. 5) De jaargemiddelden zijn berekend uit de gemiddelde prijzen van April, Mei en Juni van

WAN GROOTHANDELSPRIJZEN.

Table with columns for BOUWMATERIALEN (Vurenhout, Steenen) and KOLONIALE PRODUCTEN (Cacao, Copra, Koffie, Rubber, Suiker, Thee). Rows list various commodities and their prices.

N.B. Alle Pondennotering vanaf 21 Sept. '31 zijn op goudbasis omgerekend; de Dollarnoteringen vanaf 20 April '33 zijn in verhouding van de depreciatie van den Dollar t.o.v. den Gulden verlaagd.

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1933	1932	1931
	tons	tons	tons
Productie ..... (Raming)	2.000.000	2.602.864	3.122.186
Ontvangsten	8.505	9.217	14.874
Totaal gedurende 1/1	721.023	1.147.701	1.408.407
Verscheppingen	29.824	16.486	30.549
Voorraad	941.151	1.230.645	1.679.322

In Engeland bleef de stemming vrijwel onveranderd. Ruwe suiker werd tot ca. Sh. 6/1½ verhandeld. Op de Londensche termijnmarkt bestond een levendige handel. Toch konden de noteringen zich niet handhaven. Het slot luidde: Aug. Sh. 6/¼, Dec. Sh. 6/¼, Mrt. 6/7 en Mei Sh. 6/9.

Op Java verkocht de N.I.V.A.S. ca. 13.000 tons Superieur en ca. 1500 tons bruine suiker, gedeeltelijk afgekeurde suiker.

De uitvoeren van Java gedurende Mei hebben bedragen 103.000 tons tegen 75.000 tons in 1932.

Hier te lande was de stemming prijshoudend. Op de Amsterdamsche termijnmarkt bestond goede kooplust, waardoor belangrijke omzettingen plaats vonden. De noteringen bleven de geheele week zonder noemenswaardige fluctuaties en voor Aug. werd f 6¼ betaald, voor Dec. ca. f 6½, voor Mrt. f 6⅞ en voor Mei f 7.—.

KOFFIE.

Nieuws van eenige betekenis valt ditmaal over de koffiemarkt niet te vermelden. De stemming bleef onveranderd kalm en lusteloos. De kost- en vrachtaanbiedingen van Brazilië liepen iets op, doch aangezien de dollarkoers meer daalde dan de prijzen in Amerikaansche valuta stegen, komen de offertes den Nederlandschen importeur heden ongeveer ¼ a ⅓ ct. per ½ K.G. goedkoop uit dan een week geleden.

De werkstaking der havenarbeiders te Santos hield ook in het grootste gedeelte van de vorige week aan, doch is thans als geëindigd te beschouwen. De gisteren bekend geworden week-statistiek van Brazilië geeft voor de verscheppingen van Santos nog zeer lage cijfers, namelijk naar Europa 15.000 balen en naar de Vereenigde Staten 16.000 balen. Verscheept werden in de vorige week van Rio naar Europa 34.000 balen tegen 53.000 balen in de week daarvoor en naar de Vereenigde Staten 23.000 balen tegen 21.000 balen. Als verkocht door Santos werden opgegeven 17.000 balen naar Europa en 31.000 balen naar de Vereenigde Staten.

Vernietigd in de vorige week zijn slechts 7000 balen te Rio.

Dagbladberichten over lage temperaturen en zelfs over vorst in sommige gedeelten van Brazilië bleven zonder eenigen invloed op de markt. Dit is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de omstandigheid, dat over een en ander niets vernomen is van de producenten in Brazilië, die ongetwijfeld zich gehaast zouden hebben om schade aan den bloei van den oogst 1934/35 te melden, zelfs indien deze schade ook maar in geringe mate was veroorzaakt. Bovendien is het nog vrij vroeg om beschadiging van dien oogst te kunnen verwachten.

De kost- en vrachtaanbiedingen van Santos zijn op het oogenblik, onder aftrek van het op circa 15 dollarcenten geschatte voordeel van de bijlevering der bekende bonus van 10 %, voor gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verschepping ongeveer \$ 9.95 a 10.20 per cwt. en voor dito Prime ongeveer \$ 10.20 a 10.45. Voor Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verschepping, komen de offertes, op dezelfde wijze berekend, uit op ongeveer \$ 8.45 a 8.55. Bij den dollarkoers van heden staan deze aanbiedingen gelijk met onderstaande prijzen in gouddollars:

Santos Superior — \$ 8.10 a 8.35

„ Prime — „ 8.35 a 8.55

Rio 7 — „ 6.85 a 6.95

wat voor Santos 0.10 a 0.15 en voor Rio 0.25 goud-dollar per cwt. lager is dan verleden week.

De prijzen in de eerste hand in Nederlandsch-Indië zijn voor de ongewassen Sumatra Robusta-soorten ¼ ct. en voor gewassen Robusta ongeveer 1 ct. lager. De noteringen zijn thans aan te nemen op:

Palembang Robusta, Juni/Juli verschepping, 14 ct.; Bencoolen Robusta, Juni/Juli verschepping, 14½ ct.; Mandheling Robusta, Juni/Juli verschepping, 16 ct.; W.I.B. f.a.q. Robusta, Juni/Juli verschepping, 20 ct., alles per ½ K.G. cif, uitgeleverd gewicht, netto contant.

De noteringen aan de Rotterdamsche termijnmarkt bewegen zich binnen zeer enge grenzen afwisselend op en neder en zijn heden geheel gelijk aan die van verleden

week, namelijk voor Juni 19 ct. en voor alle verdere maanden 15⅞ ct. per ½ K.G.

De officieele loco-notering van Superior Santos bleef gehandhaafd op 23 ct. per ½ K.G. en die van Robusta op 22½ ct.

De slotnoteringen te New-York waren:

	Gemengd contract				Santos contract			
	(basis Rio No. 7)				(basis Santos No. 4)			
	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei
12 Juni ...	\$ 5.66	5.58	5.51	5.48	7.98	7.80	7.70	7.62
6 Juni ...	5.55	5.39	5.34	5.31	7.86	7.67	7.55	7.50
29 Mei ...	5.58	5.47	5.41	5.41	7.88	7.70	7.61	7.57
22 Mei ...	5.35	5.27	5.21	—	7.66	7.54	7.44	—

De dezer dagen verschenen Statistiek van de Firma G. Dauring & Zoon te Rotterdam geeft aan, dat in Mei de aanvoer geweest is als volgt:

	1933	1932	1931
	bn.	bn.	bn.
in Europa	866.000	1.053.000	1.132.000
„ Ver. Staten van Amerika	1.074.000	1.035.000	1.379.000

Totaal... 1.940.000 2.088.000 2.511.000

De Aanvoeren in Europa en in Amerika tezamen gedurende de eerste vijf maanden van het jaar bedroegen 9.846.000 balen tegen 10.312.000 balen in 1932 en 11.951.000 balen in 1931.

De Afleveringen in Mei waren:

	1933	1932	1931
	bn.	bn.	bn.
in Europa	856.000	977.000	1.088.000
„ Ver. Staten van Amerika	1.050.000	896.000	1.122.000

Totaal... 1.906.000 1.873.000 2.210.000

De Afleveringen in Europa en in Amerika tezamen gedurende de eerste vijf maanden van het jaar waren 9.377.000 balen tegen 9.965.000 balen in 1932 en 10.815.000 balen in 1931.

Vanaf 1 Juli tot 31 Mei waren de Aanvoeren in Europa en in Amerika tezamen 18.577.000 balen tegen 21.520.000 balen in 1931/32 en 22.399.000 balen in 1930/31, terwijl de Afleveringen bedroegen 19.918.000 balen tegen 20.930.000 balen in 1931/32 en 21.707.000 balen in 1930/31.

De zichtbare voorraad was op 1 Juni in Europa 1.958.000 balen tegen 1.948.000 balen op 1 Mei. In Amerika bedroeg hij 1.246.000 balen tegen 1.222.000 balen op 1 Mei. In Europa en in Amerika tezamen was de voorraad dus op 1 Juni 3.204.000 balen tegen 3.170.000 balen op 1 Mei. Hij bedroeg op 1 Juni 1932 — 4.401.000 balen en op 1 Juni 1931 — 3.655.000 balen.

De zichtbare wereldvoorraad was op 1 Juni 5.899.000 balen tegen 6.244.000 balen op 1 Mei en 6.939.000 balen verleden jaar (in deze cijfers zijn niet begrepen de voorraden in het binnenland van Brazilië, waarvan het cijfer van 1 Juni en 1 Mei nog niet bekend is, doch die op 1 Juni 1932 bedroegen 23.845.000 balen).

Rotterdam, 13 Juni 1933.

STEENKOLEN.

In Engeland blijft de oppositie tegen de Coal Mines Act groot, daar men van meening is, dat de prijscontrole en het quotasysteem den handel belemmeren. Herstel van den normalen handel verwacht men eerst, wanneer de Coal Mines Act definitief van de baan zal zijn.

Geruchten omtrent te verwachten moeilijkheden in de Britsche kolengebieden tengevolge der loononderhandelingen, welke in Juli beëindigd moeten zijn, duiken telkens weer op. Dat er ernstige moeilijkheden zouden komen, is nauwelijks aan te nemen, daar de ondersteuningskassen niet sterk genoeg zijn en de mijnwerkers ongetwijfeld nog een levendige herinnering zullen hebben aan de ellende van 1926.

Polen en Duitsland verliezen steeds meer afzet in Scandinavië. De Zweedsche Spoorwegen kochten bij de laatste inschrijving, dank zij de handelsovereenkomst, alles in Engeland, terwijl voorheen meestal een flink gedeelte door Westfalen geboekt werd. De prijzen zijn:

Northumberland ongezeefde ..... f 6.85

Durham ongezeefde ..... „ 7.40

Cardiff 2/3—1/3 ..... „ 8.70

Schotsche gezeefde Prime Lothians ..... „ 7.15

Yorkshire gewassen Singles ..... „ 6.40

Westfaalsche Vetsfölder ..... „ 8.25

„ Vlamstukken I ..... „ 9.—

„ Smeenootjes ..... „ 8.75

„ Gasvlamfölder ..... „ 8.25

„ Gietcokes ..... „ 11.—

Hollandsche Eierbriketten ..... „ 12.50

alles per ton van 1.000 KG. franco station Rotterdam/Amsterdam. Ongezeefde bunker-kolen f.o.b. Rotterdam/Amsterdam f 7.15. Markt flauw. 13 Juni 1933.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

GEVESTIGD TE AMSTERDAM

Maandstaat op 31 Mei 1933

DEBET

Aandeelhouders nog te storten 90 pCt. op aandelen B waarvoor waarborg gedeponeed	f	421.200,—
Deelnemingen in diverse ondernemingen	„	2.578.820,58
Effecten van Aandeelhouders ten eigen gebruike	„	26.019.100,—
Kassa en Kassiers	„	9.865.559,48
Wissels en Coupons	„	16.226.143,09
Nederl. Schatkistbiljetten en -Promessen	„	29.054.282,66
Daggeldleeningen	„	2.000.000,—
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	17.311.764,44
Eigen Effecten en Syndicaten	„	9.569.733,41
Effecten van het Zieken- en Pensioenfonds	„	3.025.222,75
Prolongatiën gegeven	„	9.131.140,—
Debiteuren	f	135.292.601,65
af: loopende Promessen	„	7.767.000,—
		„ 127.525.601,65
Gebouwen	„	8.000.000,—
		Totaal..... f 260.728.568,06

CREDIT

Kapitaal	f	40.000.000,—
Reservefonds	„	15.000.000,—
Aandeelhouders voor gedeponeede Effecten als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B	f	421.200,—
in Leen-Depot	„	25.597.900,—
		„ 26.019.100,—
Zieken- en Pensioenfonds	„	6.430.020,27
Deposito's	„	61.321.955,43
Saldo te ontvangen en te leveren Effecten	„	1.790.146,18
Crediteuren	f	98.293.329,72
in vreemde valuta	„	9.434.533,35
		„ 107.727.863,07
Te betalen Wissels	„	1.323.467,16
Geaccepteerd door derden	„	583.618,36
Diverse Rekeningen	„	532.397,59
		Totaal..... f 260.728.568,06

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK, N.V.

AMSTERDAM

'S-GRAVENHAGE
BATAVIA

ROTTERDAM

AMOY, AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO,
HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PASSOEROEAN,
PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGAPORE, SOERABAYA,
TEGAL, TELOK BETONG, TJILATJAP, TOKIO, WELTEVREDEN

DE NEDERLANDSCHE WERKGEVER

Wekelijksch Orgaan v/h. Verbond
van Nederlandsche Werkgevers

VERANTWOORDELIJKE REDACTIE:
Mr. P. W. J. H. CORT VAN DER
LINDEN EN Mr. A. N. MOLENAAR

ABONNEMENTS-
PRIJS VOOR
NIET LEDEN
f 6.— PER JAAR

Vraagt proefexemplaren bij het
Secretariaat: Kneuterdijk 8,
Telefoon No. 117510 - Den Haag

VERSCHENEN:

Verkeersvraag- stukken voor de groote stad

door

Mr. B. MEES

Prijs . . . . . f 3.90

Bij den Boekhan-
del verkrijgbaar.

NIJGH & VAN DITMAR N.V.
ROTTERDAM

Heeft U reeds de volmacht voor de Postgiro
ingevuld? Zij, die Uw steun behoeven
zullen er U dankbaar voor zijn.

Eenmaal invullen is voldoende. De maan-
delijksche betaling geschiedt dan auto-
matisch. Doe het nog heden.

Postgiro

186.000

N.C.C.

Adverteert in dit blad

AANTEEKENBOEK VAN RIJKSBELASTINGEN

Vermogens-, Verdedigings-
Rijksinkomsten- en Perso-
neele Belasting

11e, geheel verbeterde en bijgewerkte druk

Prijs f 1.—

Alom verkrijgbaar bij den Boekh. en bij
Nijgh & Van Ditmar N.V., Rotterdam